

יד ושם Yad Vashem

רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

- יו"ר המועצה: יוסף (טומי) לפיד
- סגני יו"ר המועצה: ד"ר יצחק ארד, פרופ' אלי ויזל, ד"ר ישראל זינגר
- יו"ר ההנהלה: אבנר שלו
- מנכ"ל: נתן איתן
- ראש המכון הבין-לאומי לחקר השואה: פרופ' דוד בנקיר
- היסטוריון הראשי: פרופ' דן מכמן
- יועצים מדעיים: פרופ' יהודה באואר, פרופ' ישראל גוטמן

חברי הנהלת יד ושם:

שמואל אבואב, לינדה אולמרט, עדנה בן-חורין, סטפן גראייק, אברהם דובדבני, משה העליון, עו"ד שושנה וינשל, אלי זבורובסקי, דודי זילברשג, ד"ר ישראל זינגר, יחיאל לקט, נח פלוג, חיים ציסלר, פרופ' יוחנן שטסמן, אמירה שטרן, עו"ד דב שילנסקי

מערכת כתב העת

- עורכת ראשית: איריס רוזנברג
- עורכת בפועל: לאה גולדשטיין
- חברי מערכת: יפעת בכרך-רון, דבורה ברמן, סינטיה וורוצלבסקי, אסתי יערי, בנצי קלוגנט
- רכזת מערכת: לילך תמיר-איטח
- עריכת הלשון: פנינה לוי
- תרגום: חבר המתרגמים (בינ"ל) בע"מ

סיוע: אלכסנדר אברהם, יניב אורן, ירון אשכנזי, שעה בן יהודה, פרופ' דוד בנקיר, רחל ברקאי, ד"ר בלה גוטמן, שמרית טל, דליה כהן, אסנת לוי, איילה מזרחי, אלי סאקס, הלל סולומון, לימור קארו, רותי שחר זריפי, אירנה שטיינפלד, ד"ר מוטי שלם

- צילום: יוסי בן דוד, יצחק הררי, אפי נוימן
- הפקה: דפוס קל
- עיצוב: סטפני ורותי עיצוב
- © אפשר לצטט תוך ציון המקור.

ISSN 0793-6974

כתב העת מתפרסם בסיוע חברת קניית השלום השקעות בע"מ.

כתובת המערכת

כתב העת יד ושם ירושלים
ת"ד 3477 ירושלים 91034
טלפון 02-6443413, פקס 02-6443409
yv.magazine@yadvashem.org.il
www.yadvashem.org

רשות הזיכרון – יד ושם
נתמכת בפעולותיה על ידי
משרד החינוך, התרבות והספורט,
ועידת התביעות
והסוכנות היהודית לארץ ישראל.

מאת לאה גולדשטיין ודבורה ברמן

באירן, הראה נשיא המכון לחקר תקשורת המזרח התיכון (MEMRI) יגאל כרמון שהקמפיין של אחמדינג'ד להכחשת השואה הוא אסטרטגיה מתוכננת לסלילת הדרך להצדקת רצח של העם היהודי. "הטענה כי השואה היא מיתוס היא חלק מניסיון לקעקע את

עקבות הוועידה האקדמית כביכול שהתכנסה בטהרן בראשית חודש דצמבר ל"בחינת ההוכחות המדעיות התומכות בשואה", דיווחה התקשורת המערבית בהרחבה על גינויים, הוקעות והפרכות שהעמידו את מנהיגי אירן ואת חבריו

מהכחשת השואה

להכשרת רצח עם

הלגיטימיות של מדינת ישראל להיותה חוף מבטחים בטוח ליהודים לאחר השואה, התריע כרמון. "כל עוד העולם זוכר את השואה, הוא ישליל ניסיון לחולל רצח עם נוסף".

אך מעבר להבנת האיום, מטרת הדיון הייתה להניע את הקהילה הבין-לאומית לפעול נגד הקמפיין המסוכן. אבנר שלו קרא לגיבוש אופוזיציה כלל עולמית לאירן ובישר על כוונות יד ושם לאמץ גישה פרו-אקטיבית יותר בעניין זה. "עלינו לפנות לאוכלוסייה האסלאמית באירופה ובאמריקה ולראות בה גשר בין עולמות", הוא ציין. "יד ושם מתעתד לקדם את החינוך ואת המאמצים לפנות למתונים שבעולם האסלאמי, ובתוך כך גם יעלה לאתר האינטרנט של יד ושם חומרים בערבית ובפרסית".

יושב ראש מועצת יד ושם יוסף (טומי) לפיד הזכיר לקהל השומעים כי הוא עצמו ניצול שואה ודיבר על אחריותה של אירופה למה שקרה לפני 60 שנה ולמה שקורה היום. "אם אירופה החמיצה את ההזדמנות להבין את הבטחותיו של היטלר", הוא הזהיר, "אזי אירופה צריכה להאמין למה שנשיא אירן אומר היום. הוא מתכוון לכל מילה שהוא אומר".

הדברים המרגשים ביותר בדיון המיוחד נאמרו מפיה של ריטה וייס, ניצולת שואה שאיבדה 48 מבני משפחתה באושוויץ. היא הגדירה את הניסיון של נשיא אירן להטיל ספק באמיתות ההיסטוריה של השואה "עלבון אישי" וצינה בסערת נפש: "אני היחידה ששרדה והצלחה לצאת בחיים – יתומה כל חיי. אני שואלת אתכם, נציגים דיפלומטיים: האם כל בני משפחתי נעלמו כך סתם בלי להשאיר עקבות? אין להם קברים, איש לא קבר אותם; הם היו לעשן ולאפר".

"לא האמנו להיטלר כאשר טען במיין קאמף שישימד את היהודים, אך הוא ביצע את זממו, פשוטו כמשמעו. הנשיא אחמדינג'ד מאיים לעשות את אותו הדבר, ואני מאמינה לו", הזהירה.

בדברים שנשא בשם הסגל הדיפלומטי, הביע שגריר קמרון הנרי אטונדי אסומבה תמיכה מוחלטת בישראל וציין כי המדינות שנציגיהן השתתפו בסמפוזיון מתנגדות לדברי הרודן האירני על השואה ומגנות אותם. "מטרת נוכחותנו כאן היום היא להקשיב ולצאת מכאן מחוזקים יותר משהיינו בעבר", הוא אמר. "אנו נמשיך לעמוד לצד מדינת ישראל ולתמוך בה במלחמתה נגד האנטישמיות והכחשת השואה".

משתתפי הוועידה מרחבי העולם בעמדת מגננה. בסמפוזיון שהתכנס בהמשך אותו שבוע ביד ושם ביוזמת יושב ראש ההנהלה אבנר שלו בכותרת "מהכחשת השואה להכשרת רצח עם", נחשף שהוועידה אינה אלא שלב ערמומי נוסף בסדר היום האירני שעיקרו דמוניזציה של העם היהודי והתקדמות למטרה הסופית של הנשיא האירני: השמדת מדינת ישראל.

"להכחשת השואה במדינות מוסלמיות שורשים עמוקים באסלאם הרדיקלי, וצריך להבין את ההקשר הזה אם מעוניינים להתמודד עם הכחשת השואה ועם איום חדש לרצח עם שמשמיע הנשיא האירני", הסביר היועץ האקדמי של יד ושם פרופ' יהודה באואר לקהל של 40 שגרירים ונציגים מחמש יבשות. לאחר מצגת וידאו מרתקת על השכיחות ההולכת וגוברת של בדיות אנטישמיות והכחשת השואה

2	מהכחשת השואה להכשרת רצח עם
3	למען העתיד
	טקס הוקרה לכבודם של ד"ר מרים ושלדון ג. אדלסון
5-4	חינוך
	גם מחוץ לכיתה
	פרסי יד ושם למפעלים חינוכיים תשס"ז
6	27 בינואר
	יום הזיכרון הבין-לאומי לקרבנות השואה
7	הצדק עומד למשפט
9-8	דוגמה והשראה
	ניצולי שואה מתנדבים ביד ושם
11-10	תערוכה חדשה
	מסע ומשא:
	שמואל בק – 60 שנות יצירה
12	פרסומים חדשים
16-13	חדשות
19-17	ידידים ותומכים ברחבי העולם

בשער הקדמי:
שמואל בק (נולד ב-1933), דיוקן עם סלאי צהוב, 1973, שמן על בד, אוסף האמן
בשער האחורי:
שמואל בק, דיוקן עצמי, 1945, סגנון על נייר, אוסף האמן

www.yadvashem.org

להרצאות מקוונות מהסימפוזיון

למען העתיד

טקס הוקרה לכבודם של ד"ר מרים ושלדון ג. אדלסון

מאת לאה גולדשטיין

יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו שיבח את פועלם של בני הזוג אדלסון בהכרת חלקם בשרשרת ההמשכיות היהודית, בהבנת משמעות העבר באמצעות הפצת זיכרון השואה ובמחויבותם לנקוט כל צעד אפשרי להבטחת עתידו של העם היהודי. הוא הבטיח "ללכת בדרכם ולעשות ככל האפשר למען מצוינות במחקר השואה, בחינוך על אודותיה ובהנצחתה" והודה להם על שאפשרו ליד ושם לחזק ולהרחיב את פעילותו בשנים הקרובות.

שלדון ג. אדלסון הודה לכל הנוכחים ולסגל יד ושם ודיבר על "היראה והכבוד" שהוא חש בביקוריו ביד ושם. הוא דיבר על הזכות הגדולה שנפלה בחלקו ובחלקה של רעייתו לתרום להמשכיות העם היהודי וקרא שלא לשכוח את השואה לעולם. **ד"ר מרים אדלסון** זכרה בכאב הוריה שאיבדו רבים כל כך מבני משפחתם ומיקיריהם וסיפרה על הפעם הראשונה ששמעה עדויות של ניצולי שואה במשפט אייכמן. "אני זוכרת את השואה מדי יום", היא אמרה, "וזה הופך אותי, כך אני מקווה, לאדם טוב ועמוק יותר". היא סיפרה כי בטקס חונכת המוזאון לאמנות השואה לפני שנתיים ממש יכלה לחוש את נוכחות הוריה בעודה סוגרת מעגל. עם זאת, היא התריעה, כיום היא מרגישה בחוזקה את האיום של שואה עתידית. בסיכום דבריה הודתה ד"ר אדלסון לבעלה על התמיכה בה וליד ושם על עבודתו החשובה בזיכרון השואה ובחינוך על אודותיה.

הנחישות והנדיבות היכולות לאחד את כל בעלי המצפון למען עתיד הקיום היהודי.

חתן פרס נובל פרופ' אלי ויזל

ביכה על הטררגדיה של האנושות בשואה – כיצד עמד העולם באפס מעשה כשאלפי יהודים נרצחו מדי יום. הוא תיאר את יד ושם "קודש הקודשים לזיכרון האדם", שיבח את בני הזוג אדלסון

על "הכוונה, המעשה והמחויבות שלהם לבני עמם ולכל מה שנאצל באנושות" וכינה את המחווה שלהם "השראה מוסרית לכל מי שצריכים להרגיש כמכם". **שרת החינוך פרופ' יולי תמיר** הדגישה את אחריות הדורות הבאים "לשאת את לפיד הזיכרון ולהעביר אותו לילדינו. עלינו לדבר על מה שאין להעלות על דל שפתינו", אמרה השרה. "חובת הזיכרון אינה מוטלת עלינו בלבד: חשוב שגם העולם ילמד מה יכול לקרות כשאנשים שוכחים את אנושיותם".

"אין זה מקרי", אמר **חבר הכנסת ויושב ראש האופוזיציה בנימין נתניהו**, "שהמבקשים להשמיד את ישראל מכחישים את השואה. לפיכך מוטלת עלינו החובה להאמין למצהירים על כוונת ההשמדה נגדנו ולהתכונן לקראת הסכנה הנשקפת לנו". יד ושם, הוסיף נתניהו, "חיוני מאין כמוהו" לרעיון של "חיבור זיכרון העבר ללקחי העתיד" – בני הזוג אדלסון, אמר, רואים בכך ציווי אישי.

ב-27 באוקטובר נערך טקס הוקרה לכבודם של השותפים האסטרטגיים של יד ושם ד"ר מרים ושלדון ג. אדלסון מלאס וגאס. בטקס נכחו ראש הממשלה אהוד אולמרט, שרת החינוך פרופ' יולי תמיר, חתן פרס נובל לשלום פרופ' אלי ויזל, יושב ראש האופוזיציה בנימין נתניהו, יושב ראש מועצת יד ושם יוסף (טומי) לפיד ויושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו.

ד"ר מרים ושלדון ג. אדלסון, נאמני הר הזיכרון, הם תורמים ותיקים ליד ושם ולמטרות חשובות אחרות בישראל ובקהילות היהודיות בחו"ל. המוזאון החדש לאמנות השואה ביד ושם נבנה בזכות תרומתם הנדיבה לזכר הוריה של ד"ר אדלסון, מנחה זמלסון ושמחה פרבשטיין, ובני משפחתם שנספו בשואה. תרומה נוספת של בני הזוג, בסך 25 מיליון דולרים, תקדם מאוד את מימוש ייעודו של יד ושם – להיות הגוף המוביל בעולם בתחום החינוך על השואה, הנצחתה, מחקרה ותיעודה.

בנאומו הודה **ראש הממשלה אהוד אולמרט** לבני הזוג אדלסון בשם העם וממשלת ישראל על תרומתם הנכבדה והעלה על נס את מלחמתם הבלתי נלאית "לעקרונות בסיסיים של צדק לעם היהודי ולמען עתיד מדינת ישראל". מעשיהם, הוסיף אולמרט, הם מופת ל"דרגת

גם מחוץ לכיתה

פרסי יד ושם למפעלים חינוכיים תשס"ו

מאת דלית דנברג

מורה אחד, כיתה אחת, לוח אחד, דרך אחת ודלת סגורה [...] ברגע שנשברת הנוסחה הזאת, מתחילה הלמידה המשמעותית. זה נכון בכל נושא ונכון בהוראת נושא השואה.

רוני ויינברג, מנהל חטיבת הביניים "מנור כברי" בקיבוץ אילון, זוכה בפרס התכנית הלימודית תשס"ו

ב-6 בנובמבר מילאו את האודיטוריום של יד ושם תלמידים, מורים וניצולים – במקום נערך טקס חלוקת פרסי יד ושם למפעלים חינוכיים במעמד שרת החינוך, בני משפחות התורמים וניציגי שגרירות

בפרס המפעל החינוכי המצטיין מיד ושם. תלמידי כיתות ו' הם שמפעילים את המוזאון ומדריכים בו, והוא מצליח לחבר בין התלמיד של היום לילד של ימי השואה תוך כוונה ליצור אצל התלמידים חוויית לימוד רגשית ומוחשית.

בפרס איש החינוך זכתה מרשה גורן, מורה לאנגלית בבית הספר היסודי "עין גנים" בפתח תקווה. במשך יותר מ-30 שנות הוראה פיתחה גורן אתר אינטרנט מיוחד המבוסס על הסיפור האישי של אמה, סוניה פרנקל ז"ל, ששרדה מן המחנות מיידנק

ואושוויץ. בעזרתו התלמידים ב"עין גנים" יוצרים שיח עם תלמידים מ-32 בתי ספר בכל רחבי העולם. התלמידים מישראל מוסיפים לאתר סיפורים של בני משפחותיהם שעברו גם הם את מוראות השואה, וחבריהם מרחבי העולם מגיבים למידע. כך נוצר תהליך של שיח ולמידה חוצי גבולות.

מרשה רואה בזכיה בפרס יד ושם "חוויית חיים". "העובדה שתלמידי והורים באו להיות לצדי בטקס תגרום לכך שנושא השואה ייחרת בלבם והם ירצו להוסיף וללמוד את קורותיה בעתיד", אמרה מרשה.

סיפורה המרגש של הילדה חנה בריידי עומד במרכזו של הספר **המזוודה של חנה** (תורגם לעברית בהוצאת שוקן)

שזכה השנה בפרס לספר לילדים ולנוער. את הספר כתבה אשת רדיו ידועה בקנדה, קארן לווי, והוא מספר על המסע המדהים של מורה מיפן, פומיקו אישיוקה: היא רתמה את כוחות היצירה והסקרנות של תלמידיה במרכז השואה שבטוקיו כדי ללמוד את סיפורה של מזוודה אחת קטנה ומרופטת. פומיקו נדדה באירופה בעקבות הכתובת שעל המזוודה וגילתה את סיפור חייה ומותה של חנה באושוויץ בגיל 13.

חשיפה זו קירבה את התלמידים היפנים לסיפור השואה ואף עוררה אותם לעזור לאחיה של חנה – ג'ורג' בריידי – לסגור מעגל ולקבל מענה על שאלות שנשארו פתוחות יובל שנים ויותר, מאז הופרד בטרזינישטט מחנה, אחותו הקטנה והיחידה. הספר תורגם עד כה ליותר מ-20 שפות, ובני נוער ברחבי העולם נחשפים באמצעותו לנושא השואה.

המחנכת היפנית פומיקו אישיוקה עם ג'ורג' בריידי, אחיה של חנה בריידי שנספתה בשואה, גיבורת הספר עטור הפרסים **המזוודה של חנה**

קנדה ומשרד החוץ. ההתרגשות הגדולה וייחודו של הטקס השנה נבעו מאופיים של הזוכים בפרסים: כולם מתמודדים עם סוגיית הוראת השואה לגיל הצעיר, וכולם אנשי חינוך הרואים בעבודתם מפעל חיים. יעידו על כך תלמידיהם הרבים שבאו להיות שותפים עמם במעמד המרגש.

כמו בבית ספר "מנור כברי", גם בבית הספר היסודי "מבואות" בבאר טוביה צוות החינוך מחפש אחר דרכים לשלב בין הידע לרגש בהוראת השואה לגיל הצעיר. תלמידי כיתות ו' בבית הספר נוהגים להשאיר "חותם ערכי" לתלמידים הצעירים מהם. השנה הוחלט שהחותם יהיה הקמת מוזאון ומרכז למידה שעניינם השואה. תלמידים, הורים ומורים – הקהילה כולה – בניהולה של חיה אבטליון, התגייסו לעשייה. התוצאה היא מוזאון "בשביל הזיכרון" שזכה

ג'ורג' בריידי, ניצול אושוויץ המתגורר כיום בטורנטו, בתו לארה ופומיקו אישיוקה הגיעו במיוחד לטקס. "אין ניחומים על אבדנה של אחות", אמר ג'ורג', "אולם העובדה שסיפור חייה ומותה עומד בבסיסו של ספר שהוא כלי חינוך בין-לאומי היא תקווה לעתיד".

בפרס על תכנית חינוכית מצטיינת העוסקת בתולדות יהודי צרפת בשואה זכתה רוזלין ברבה מחטיבת הביניים על שם רבין בגבעת זאב. ברבה פיתחה פרויקט חינוך מתמשך ששיאו הוא מפגש בין קבוצה מתלמידי בית הספר בגבעת זאב לבין הקהילה היהודית בליון. התלמידים למדו במשך שנה על יהודי צרפת לפני השואה, על סבלם בשואה ועל מאמצי ההישדות והשיקום שלהם. בארץ הם קראו עדויות ובביקורם בליון ראינו ניצולים מתוך תחושת מחויבות להנציח את סיפורה של הקהילה היהודית בצרפת.

בפרסים על עבודות גמר מצטיינות שכתבו תלמידים זכו חנה קופץ מתיכון "נווה חנה" באלון שבות על העבודה **יחס האוכלוסייה הפולנית ליהודי ורשה לנוכח הגירושים בקיץ 1942**, טליה קירש מהאולפנא התורנית "חורב" בירושלים על העבודה **הקינדרטרנספורט ואליאור כהן מהתיכון שליך האוניברסיטה בירושלים על העבודה הצופים היהודיים בצרפת בתקופת מלחמת העולם השנייה והשואה 1939-1945**.

פרסי יד ושם למפעלים חינוכיים מוענקים בזכות תמיכתם הנדיבה של הקרן על שם חונו ובלמיה נימן ז"ל, עיזבון של שרה ברנד לזכר בנה ברנו ברנד, הקרן על שם מארק יובל ויובל ז"ל, הקרן על שם המשפחות גיימן וגולדריבטר המוענק על ידי משפחת ברגסון והקרן לזיכרון השואה בצרפת ואגודת עלומים.

הכותבת היא רכזת פרסי יד ושם בבית הספר המרכזי להוראת השואה.

מנהלת חדשה לבית הספר המרכזי להוראת השואה

ורית נובק מונתה לתפקיד מנהלת בית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם במקומו של ד"ר מוטי שלם ששימש בתפקיד מאז 1994. בית הספר המרכזי להוראת השואה הוקם ב-1993 באישורו של שר החינוך דאז פרופ' אמנון רובינשטיין, והוא מוסד ייחודי וראשון בעולם וציר חשוב בפעילות יד ושם. בית הספר ממלא תפקיד מרכזי בעיצוב לימוד השואה בישראל ובחול.

בשנות עבודתו פיתח ד"ר שלם את שלושת אפיקי הפעולה העיקריים של בית הספר: הכשרת מורים, הכנת ימי עיון לתלמידים ולסטודנטים והפקת מערכי שיעור ועזרי לימוד בשפות רבות. בעת האחרונה ד"ר שלם הגביר מאוד את פעילות בית הספר בתחומים רבים ובמידות רבות. בימיו בתפקיד הוקמה בבית הספר מגמת אירופה, התפתח השימוש הפדגוגי באינטרנט באמצעות קורסים מקוונים, ומידע ותכנים חינוכיים תורגמו לשפות רבות. כמו כן מוסדו שיתופי פעולה רבים עם גופים שונים כמו הצבא וכוחות הביטחון. ד"ר שלם יזם פעילויות חינוך שקירבו לנושא זיכרון השואה בני נוער ממגזרים שבעבר לא עסקו בנושא כמו המגזר הערבי, המגזר החרדי ונוער מנותק. יושב ראש המנהלת יד ושם אבנר שלו: "מוטי תרם תרומה מרכזית לפיתוחו של בית הספר, לביסוס פעילותו בארץ ובעולם ולתפיסה החינוכית הייחודית שלו. אני מאחל לו הצלחה בהמשך דרכו".

לדורית נובק תואר שני בלימודי חינוך חברתי. עד העת האחרונה היא הייתה מנהלת תכנית מהל"ב (ויסקונסין) במשרד התמ"ת וקודם לכן הייתה ראש המינהלת לפיתוח ולקידום של התעסוקה המשותפת לתמ"ת ולג'וינט. נובק הקימה וניהלה את תכנית החינוך הארצית "הזנק" שכיום בנק דיסקונט תומך בה. בשירותה הצבאי היא שימשה בתפקידי חינוך שונים, בהם ראש ענף הסברה וראש ענף תרבות (סא.ל). אבנר שלו: "אני מאחל לדורית נובק הצלחה וסמוך ובטוח כי ניסיונה הרב בניהול מסגרות חינוך יתרום ליכולתה להוביל עם סגל בית הספר את העבודה החינוכית של יד ושם".

חדש ב-

www.yadvashem.org/education

מאת יעל נובגורוצקי ואביה סלומון-חובב

פעילויות בדפי עד - משימה כפולה

בת-האתר של בית הספר המרכזי להוראת השואה באתר יד ושם באינטרנט פעילויות חינוך לתלמידי חטיבות הביניים והחטיבות העליונות שמספקות נקודת מבט חדשה בלימודי השואה, בדרך לימוד השונה מהלימוד הפרונטלי הפורמלי. הפעילויות עניינן איסוף וחקר של דפי העד ולימוד עצמי ואישי של התלמיד על קרבנות השואה ועל חייהם לפני המלחמה, במלחמה ואחריה. במירוץ נגד הזמן יד ושם אוסף עוד ועוד שמות של קרבנות לפני שהדור שזוכר אותם לא יהיה עמו. במסגרת הפעילות החינוכית של תלמידי החטיבה העליונה הם נפגשים עם ניצולי שואה ומסייעים להם למלא דפי עד על בני משפחתם. לאחר איסוף דפי העד התלמידים מתכנסים לעבודת חקר בהנחיית מוריהם, ובה הם לומדים "לעקוב" אחרי הסיפורים האנושיים שמאחורי הפרטים שבדפי עד בעזרת המאגרים הנרחבים שבאתר יד ושם.

הפעילות של תלמידי חטיבות הביניים מתמקדת בחקר דפי עד שנכתבו על ילדים שנספו בשואה. מטרת הפעילות כפולה: להשיב ליהודים שנרצחו בשואה את שמותיהם ואת פניהם, לנצור אותם למשמרת נצח ובכך לסכל את מטרתם של הנאצים למחוק אותם ואת זכרם; להכיר את שאבד כדי שנוכל לזכור. כך יהיו התלמידים גם לשותפים פעילים במפעל ההנצחה ובבניית הזיכרון וגם ירכשו ידע.

קורס מקוון: "השואה בראי הספרות והשירה בארץ"

קרוב יעלה לתת-האתר של בית הספר קורס מתוקשב חדש של למידה מרחוק לקהל המורים וליציבור הרחב בנושא "השואה בראי הספרות והשירה בארץ".

בקורס יצירות ספרות ישראליות של יוצרים ניצולי שואה וילידי הארץ – סיפורים קצרים, נובלות, רומנים, מחזות, שירים ועוד. הקורס מספר את סיפור התפתחותה של ספרות השואה בארץ מאז סוף מלחמת העולם השנייה ועד ימינו. באמצעות היצירות השונות יודונו נושאים מרכזיים בחיי היהודים לפני השואה, בשואה ואחריה – חיי היהודים באירופה לפני השואה, חיי היום-יום בגטו, החיים במחבוא, הישרדות והצלה, ילדות בשואה, החזרה לחיים ועוד. כמו כן בהשתלמות יוצגו יצירות פרי עטם של בני הדור השני לשואה שנכתבו לילדים ולבני נוער ועוד.

הקורס יוכר במשרד החינוך לגמול השתלמות של 56 שעות, עם ציון.

להרשמה יש לפנות למנהלת ההשתלמות אביה סלומון-חובב, 02-6443609, internet.education@yadvashem.org.il

משפטי נירנברג: מערכי שיעור חדשים

בת-האתר של בית הספר עלו ארבעה מערכי שיעור בנושא "60 שנה למשפטי נירנברג" המיועדים לכיתות י"א-י"ב. בשיעורים פעילויות פתיחה, עבודות בקבוצות ודיונים כיתתיים על נושאים שונים הקשורים למשפטים – "אחריות לעומת אשמה", "מקומה של השואה בנוסח כתבי האישום" ו"משמעויות המשפטים לדורות המשך". עוד בתת-האתר תמונה אינטראקטיבית להשגת מידע נוסף על דמויות מרכזיות במשפטים.

הפעילות מוצעת גם כפעילות חינוכית לציון 27 בינואר.

יעל נובגורוצקי היא ראש מדור עברית במגמת התקשוב בבית הספר המרכזי להוראת השואה, ואביה סלומון-חובב היא כותבת ומנהלת ההשתלמות במגמת התקשוב.

מאירועי בית הספר המרכזי להוראת השואה אוקטובר-דצמבר 2006

מסגרת עבודתה השוטפת של מגמת ההדרכה פקדו את יד ושם בחודשים אוקטובר ונובמבר כ-7,000 בני נוער, רובם מארצות הברית, בפרויקט "תגלית". קבוצות חינוך מכל רחבי הארץ ביקרו ביד ושם בימי עיון מגוונים, לרבות הכנה של משלחות צה"ל לפולין – "עדים במדים" – וימי עיון לבכירי צה"ל. כמו כן כ-3,000 בני נוער ממערכת החינוך של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה השתתפו בארבעה ימי עיון, ובכלל זה הכנת משלחות לפולין.

פרויקט "אחוזה" נפתח בימי המלחמה בקיץ בצפון ומשך עד סוף נובמבר, ומטרתו הייתה תמיכה בתושבי הצפון – הדרכת קבוצות חינוך בימי עיון ביד ושם והענקת סבסוד ניכר הן להדרכה הן להסעה ליד ושם. בפרויקט השתתפו כ-3,300 תלמידים מצפון הארץ, בהם חברי קיבוצים וערביי הגליל, לרבות היישובים כסרא סמיע, אבו סנאן וירכא.

ביום עשרה בטבת התקיימו ימי עיון לתלמידי חטיבות הביניים והתיכון ולתנועות הנוער בסימן "עדים ועדויות". בימי העיון היו, בין היתר, מפגש עם הרב הראשי הרב ישראל מאיר לאו והרבנית יעל שלוסברג וסיורים באתר יד ושם, ובהם שולבו קטעי עדויות וזיכרונות שהציגו תלמידי מגמות תאטרון, וכן מפגשים עם אנשי עדות.

בחודשים אוקטובר עד דצמבר התקיימו ביד ושם סמינרים למורים מחו"ל, לרבות אוקראינה, גרמניה, הונגריה, פולין וצ'כיה. הסמינר הדו-שנתי למחנכים יהודים מלמעלה מ-10 מדינות נפתח בסוף דצמבר ונמשך שבועיים. עוד נפתחו ברחבי הארץ 36 השתלמויות, לרבות "חדר מורים לומד", בכ-10 בתי ספר ממלכתיים וממלכתיים-דתיים. ביד ושם נערכו ימי עיון לכ-100 קבוצות שונות של מורים, גננות, פרחי הוראה ומנהלים בכירים מעיריות ברחבי הארץ ויום עיון למשתלמי הקורסים של בית הספר מרחבי הארץ.

27 בינואר

יום הזיכרון הבין-לאומי לקרבנות השואה

ישיבה מיוחדת של הנהלת משרד החינוך ביד ושם

ב-24 בינואר תכנס בבית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם ישיבה של הנהלת משרד החינוך בראשות מנכ"ל המשרד שמואל אבואב. חלקה הראשון של הישיבה יוקדש ליום הזיכרון הבין-לאומי לקרבנות השואה. שרת החינוך פרופ' יולי תמיר ויושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו יישאו דברים בפתיחת הישיבה.

הנחיות מקוונות ליום הזיכרון - כעת ב-11 שפות

ב-27 בינואר 2006 – יום הזיכרון הבין-לאומי הראשון לקרבנות השואה שהוכרז באו"ם – חנך יד ושם בשיתוף OSCE (הארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה) הנחיות חדשות למחנכים להכנת ימי זיכרון לשואה. שיתוף פעולה מוצלח בין יד ושם לשותפיו הבין-לאומיים הרבים, לרבות משרד החוץ של שווייץ, משרד המדע, החינוך והספורט של קרואטיה, משרד החוץ של בלגיה, משרד החינוך של איטליה ומשרד החינוך והתרבות של הונגריה, הוליד מפעל תרגום של הנחיות אלו ל-11 שפות, והן מוצעות בכמה אתרי אינטרנט, לרבות באתר של יד ושם (www.yadvashem.org/education). בשנה האחרונה נרשם ביקוש ער באתר האינטרנט של יד ושם להנחיות אלו, והן גם הופצו בקרב מחנכים שהשתתפו בסמינר ההכשרה המקיפים ביד ושם מדינתיהם.

"השואה, רפואה ואתיקה רפואית" – כינוס לציון יום הזיכרון

במים 24-25 בינואר המכון הבין-לאומי לחקר השואה והפקולטה לרפואה על שם רות וברוך רפפורט בטכניון – מכון טכנולוגי לישראל בחיפה מארגנים כינוס בנושא "השואה, רפואה ואתיקה רפואית". מלומדים בולטים וחוקרים צעירים בתחום, מהארץ, מארצות הברית ומגרמניה, ירצו על סוגיות שונות: הוראת הרפואה בגרמניה הנאצית; השבחת גזע והמתת חסד; ניסויים רפואיים שעשו הנאצים והדילמות של רופאים יהודים בגטאות; בתי ספר לרפואה והוראת אתיקה רפואית היום ועוד. הכינוס יתקיים בזכות תמיכתו הנדיבה של מרכז גרטנר לכינוסים בין-לאומיים בנושא השואה ובתמיכתה הנדיבה של ועידת התביעות. למידע נוסף נא להתקשר לטלפון 02-6443480.

"רצח עם מאז השואה" – תכנית מיוחדת של מרכז הצפייה

ביום ראשון 28 בינואר יציג מרכז הצפייה ביד ושם תכנית מיוחדת לציון יום הזיכרון הבין-לאומי השני לקרבנות השואה. התכנית – "רצח עם מאז השואה" – תציג אירועים שונים של רצח עם ושל טיהור אתני מסוף מלחמת העולם השנייה כדי להבין כיצד ומדוע נעשים פשעים כאלה, ואולי גם להפיק מהידע שהצטבר את החכמה הנדרשת למניעת זוועות דומות בעתיד.

המרכז יציג סרטים על רואנדה, על קמבודיה ועל סרייבו ועדויות קצרות מדרפור – גרניקה (1978), מלון רואנדה (2004), שדות הקטל (1984), דארפור – סכנה לרצח עם (2005) ועוד.

עמותת דורות ההמשך – ערב עיון ואספה כללית

ביום חמישי 25 בינואר תקיים עמותת דורות ההמשך – נושאי מורשת השואה והגבורה, בשיתוף יד ושם, ערב עיון לציון יום הזיכרון הבין-לאומי לקרבנות השואה בנושא "הכחשת השואה והמאבק באנטישמיות". יפתחו את הערב יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו ויושב ראש עמותת דורות ההמשך יוסי שוב. בדיון ישתתפו ד"ר אסתר ובמן מהמכון לחקר האנטישמיות והגזענות בימינו באוניברסיטת תל אביב, נשיא המכון לחקר תקשורת המזרח התיכון (MEMRI) יגאל כרמון ואלון פנקס, לשעבר קונסול ישראל בניו יורק. המנחה יהיה ראש דסק החוץ בערוץ 1 – הטלוויזיה הישראלית אורן נהרי. בתום הדיון תכנס אספה כללית של עמותת דורות ההמשך. הערב יתקיים באודיטוריום מכללת לוינסקי לחינוך בקריית החינוך בתל אביב, והיו בו גם קטעים אמנותיים.

לפרטים נוספים ולהרשמה: dorot_hemshech@walla.co.il

אתר אינטרנט חדש לאו"ם

קראת יום הזיכרון הבין-לאומי השני לקרבנות השואה ב-27 בינואר הקימו יד ושם ומכון קרן השואה (SFI) באוניברסיטת דרום קליפורניה אתר אינטרנט משותף המציג חומרי מולטימדיה על אודות השואה. האתר תוכנן במיוחד עבור התכנית המיוחדת של האו"ם – "האו"ם והשואה" – והוא ישמש את סגל מרכזי המידע של האו"ם ברחבי העולם ויאפשר למשתמשים להעמיק את הבנתם על אירוע מכונן זה בהיסטוריה העולמית.

הגישה לאתר האינטרנט החדש היא מעמוד הבית של יד ושם (www.yadvashem.org), ובו ארבע עדויות של SFI בצד עושר של חומרים ממקור ראשון מהארכיון המקיף וממאגרי הנתונים המקיפים של יד ושם, לרבות חפצים ותמונות מקוריים, גזרים מקוריים מיומנים וממכתבים, ערכי אנציקלופדיה ולקסיקונים, חומרי לימוד ורשימות תדרוך. אתר האינטרנט יחנך ב-29 בינואר תת-מזכ"ל האו"ם לענייני יחסי ציבור שאשי ת'ארור באירוע ההנצחה המרכזי של האספה הכללית בניו יורק.

"החלטת האו"ם 60/7 שאומצה ב-1 בנובמבר 2005 היא החלטה היסטורית של תמיכה בזיכרון השואה ובהוראת השואה", ציין יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו. "המנדט של יד ושם מבוסס על מחויבויות אלו, והוא גאה להשתתף בפרויקט בין-לאומי זה ולספק לתכנית המיוחדת של האו"ם את חומרי הלימוד שהכין צוות המומחים שלנו במיוחד למען מרכזי המידע העולמיים שלו".

נוסף על אתר האינטרנט החדש העלה בית הספר המרכזי להוראת השואה לאתר האינטרנט של יד ושם חומר לימוד רב באנגלית, באיטלקית ובגרמנית (www.yadvashem.org/education), ובו אמצעי עזר להכנת טקסי זיכרון ומערכי שיעור לציון יום חשוב זה, לשימוש של מורים ושל מוסדות ברחבי העולם.

מפגש ניצולי שואה

ביום ראשון 21 בינואר יתכנס מפגש ניצולים בשלוחת בית הספר המרכזי להוראת השואה של יד ושם בגבעתיים (בית ווהלין) במעמד יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו ויוסי שריד, מחבר הספר **פפיצ'ק – הוא לא ידע את שמו**. במפגש יהיה דיון בהשתתפות ניצולי שואה, וינחה אותו ההיסטוריון והמתחן בבית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם ד"ר גדעון גרייף. הזמרת רות לוי תופיע בקטעי שירה.

פעילים בשינויים המעוותים שנעשו במערכת המשפט הגרמנית בתקופת הנאצים, לרבות הוצאת המשפט של יהודים מהמושג "אזרח" וחוקי הגזע של נירנברג שהפכו בהדרגה את היהודי שאינו אזרח לתת-אדם שאינו ראוי לחיים. כאשר משאיות הגז ובתי החרושת לטבח של בני אדם הוקמו באושוויץ ובמחנות מוות אחרים, רצח של שישה מיליון היהודים ושל מיעוטים נרדפים אחרים כבר נעשה בפועל בחסות החוק הגרמני באמצעות המערכת של "הברבריות המשפטית".

משפט נירנברג ב-1946 כונה "משפט הצדק", ובו הנאשמים – שופטים גרמנים ופקידי משרד המשפטים – טענו להגנתם כי הם מואשמים בגין מעשים שהיו חוקיים לחלוטין בחוק הגרמני. השופטים האמריקניים שלפניהם התנהל המשפט דחו טענה זו באמרם כי גרמניה הנאצית הייתה מדינה פושעת שחוקיה לא יכלו להתהדר בחותמת של חוקיות.

הבעיה המשפטית שכל דבר שעושים עורכי דין, פקידי ממשל ושופטים הם עושים על פי החוק והנהל הגרמניים הקיימים ולפיכך אינו יכול להיות לא חוקי עדיין מציבה בדילמה כל דור ודור של מלומדים משפטיים המנסים להבין כיצד השואה יכלה להיות בה בעת חוקית ומנוגדת לחוק.

ציון 60 שנה לפתיחת משפטי נירנברג ערך המכון הבין-לאומי לחקר השואה ביד ושם כינוס בימים 19-21 בדצמבר – "שואה ומשפט: המשפטים שלאחר השואה – ייצוג, תודעה והיסטוריוגרפיה". מושבי הכינוס דנו בנושאים מגוונים, ובהם: האינטראקציה בין פוליטיקה ועונש, צדק באמצעות התקשורת, משפטים של קאפו יהודים ולא יהודים והשימוש החוקי והלא חוקי של הנאצים בחוק במסגרת מערכת המשפט הגרמנית. את נושא השימוש הלא חוקי של הנאצים בחוק הציג פרופ' מיכאל ג' בזילר, מרצה למשפטים בבית הספר וויטאר למשפטים שבקליפורניה ועמית מחקר בלימודי הפוסט-דוקטורט במכון הבין-לאומי ביד ושם, במושב מיוחד לזכר שמעון ויזנטל ז"ל.

בריאיון לפני הכינוס הסביר בזילר את חשיבות הנושא ואת הרלוונטיות שלו לאתגרים שהדמוקרטיה העולמית עומדת לפניהם היום.

"מורשת נירנברג" כביכול תופסת חלק חשוב במשפט הבין-לאומי המודרני, והמשפטים מועלים על נס על היותם ניצחון הצדק. אף שלא היו מושלמים, נראה כי התובעים והשופטים בנירנברג עשו עבודה הוגנת למדי בעשיית צדק עם הנאשמים.

לא מושלמים? מה היה חסר?

מרכיב מכריע בהצלחת משפטי נירנברג היה עצמאות השופטים והתובעים האמריקנים, הבריטים והצרפתים בדיונים. התובעים המערביים ידעו שעליהם להוכיח את טיעוניהם בעניינו של כל נאשם ונאשם, בלי ערובה כלשהי שגזר דין "אשם" תהיה המסקנה מחויבת המציאות. גם השופטים המערביים ראו בעצמם בוררים חסרי פניות. עם זאת, לאכזבת הרבה של התובע הראשי רוברט ג'קסון, השופט הסובייטי איבן טימופייביץ' ניקוצ'נקו הכריז

פרופ' מיכאל בזילר: מנסה להבין "כיצד השואה יכלה להיות בה בעת חוקית ומנוגדת לחוק"

מה החשיבות של משפטי נירנברג בימינו?

לאחר אירועי ה-11 בספטמבר 2001 בחינת מערכת המשפט של גרמניה הנאצית אינה יכולה להיות מוגבלת עוד לדיון תאורטי על אופי החוק. אבחנה מרכזית אחת בין גרמניה בשנים שלפני המלחמה לבין גרמניה של ימינו היא ש"האיום הנתפס מבפנים" בשנים של היטלר לא היה אמיתי אלא הנאצים יצרו אותו והוא שימש להם אמצעי הסברה להמונים מדוע יש חובה לנקוט אמצעי חירום משפטיים. יהודי גרמניה וקבוצות נרדפות אחרות לא היוו איום לגרמניה המדינה. עם זאת הטרור הפנים ארצי והטרור החיצוני בארצות הברית, בבריטניה, ביבשת אירופה, בישראל ובמדינות דמוקרטיות ליברליות אחרות בעולם הוא איום אמיתי, ולפיכך יש לנקוט צעדים משפטיים כדי להתגונן מפניו.

לפני התחלת המשפטים: "אנו עוסקים כאן בפושעי המלחמה הראשיים שכבר הואשמו ואשר אשמתם כבר הוכרה בהצהרות מוסקווה ויאלטה גם יחד [...] כל הרעיון הוא להבטיח עונש מהיר וצודק על הפשע". לאחר מכן הוסיף ואמר את המשפט המפורסם "אם [...] השופט אמור להיות נטול פניות, זה רק יוביל לעיכובים מיותרים".

במחקר שערכת אתה דן בתופעה שכונתה "ברבריות משפטית". האם תוכל להסביר?

מטרה מרכזית של התובעים ושל השופטים המערביים בנירנברג הייתה המחשת עצמאותם השיפוטית, שלא כמו השחיתות הגורפת של מערכת המשפט הגרמנית בתקופת הנאצים. העובדה העצובה היא שהתחכום המשפטי לא נמנע ממערכת המשפט הגרמנית ומן השחקנים המשפטיים – שופטים ובכירי שיפוט אחרים, עורכי דין ומרצים למשפטים – להיות שותפים

ההצדקה

עומד למשפט

אף על פי כן אמרה ידועה היא כי דמוקרטיות הן מוסדות לא יציבים ושיש לשמור על ערנות מתמדת כדי לשמור עליהן מכרסום ממשלתי מופרז. הזיכרון של ההתנהגות העלובה של שופטים ועורכי דין גרמנים בתקופת הנאצים יכול למלא תפקיד חשוב במאמץ לוודא כי הדמוקרטיות של ימינו, הניצבות מול איום הטרור, לא ייפכו לרודניות משפטיות. לנוכח האיום המוחשי של מתקפות טרור עתידיות כמו ב-11 בספטמבר עדיין אין להכריע אם שחקנים משפטיים בדמוקרטיות הליברליות של ימינו ימשיכו לנהוג באחריות רבה יותר מכפי שנהגו השחקנים המשפטיים בגרמניה בשנים 1933-1945.

הכינוס נערך בזכות תרומתם הנדיבה של מרכז גרטנר לכינוסים בין-לאומיים על השואה וקרן משפחת גוטוירט.

דונמה והשראה

ניצולי שואה מתנדבים ביד ושם

רינה קווינט (משמאל): מספרת את סיפור השואה מזווית אישית. בתמונה: מדריכה קבוצה מקנדה מטעם "אמונה" במוזאון לתולדות השואה.

"חלוצת המתנדבים"

עד לפני שנה התנדבה בהיכל השמות ביד ושם **סבינה אלזון**. בחודש אוגוסט חגגה את יום הולדתה ה-95 וכמעט 30 שנה הקדישה מזמנה כדי למיין אלפי דפי עד בהיכל השמות. היא נולדה בפולין והתחנכה בצרפת, והיא ובעלה היו פעילים במחתרת הצרפתית בליון במלחמת העולם השנייה. היא סייעה בהצלת ילדים יהודים ובהסתרתם וגם נלחמה ביחידות לוחמי תנועת ההתנגדות נגד הגרמנים. סבינה נדרה נדר שלאחר המלחמה, אם תשרוד, תפעל למען הזיכרון של מי שנרצחו בידי הנאצים.

"ראינו בסבינה לא רק מתנדבת המוכנה לתת מזמנה אלא גם

כשומרת על זכר הנספים. היא חזרה 'משם' מחוזקת, ונוכחותה כאן הייתה כרוח גבית לעבודתנו", ציין מנהל היכל השמות אלכסנדר אברהם.

שלו, "עבודתם היא תרומה של ממש לזיכרון השואה ולהוראת השואה בקרב בני הנוער".
המבקרים בהיכל השמות במוזאון לתולדות השואה יפגשו בו את **הרב יוסף שכטר**. "יום אחד הגעתי לביקור ביד ושם, ונכנסתי להיכל השמות כדי לעשות עבודת שורשים על משפחתי. ראיתי את הכמות האדירה של העבודה שיש שם ואת ערמות הדפים, הבנתי שאני רוצה לעזור והחלטתי להתנדב". הרב שכטר, ניצול שואה, נולד בווינה ב-1931. כשכבשו הנאצים את וינה, ברחו הוא ומשפחתו לבלגיה, אחר כך ברחו לצרפת וב-1941 הצליחו להגיע לארצות הברית, שם הוסמך יוסף לרבנות, וב-1972 הוא עלה לישראל. מ-1986 התנדב ביד ושם במשך שנתיים, אחר כך עבד ביד ושם עד פרישתו ב-1996, ומאז הוא שוב מתנדב. הרב שכטר מאייש את הדלפק בהיכל השמות פעמיים בשבוע ועוזר למבקרים למלא דפי עד ולערוך חיפוש במאגר השמות: "אם אני יכול לעודד מישהו למלא דף עד, זה הדבר החשוב ביותר שאני יכול לעשות. לא אשכח כיצד לפני כמה שנים

מאת יפעת בכרך-רון

אף שהשואה היא חלק כואב בחייהם ולא פעם רודפת אותם בחלומותיהם, הם מגיעים באדיקות פעם בשבוע ולעיתים אף יותר להתנדב ביד ושם. הם מקטלגים, מתרגמים, עורכים מסמכים, מדריכים קבוצות, עוזרים במילוי דפי עד, גובים עדויות, עונים לשאלות הקהל במודיעין וגם מספרים את קורותיהם בשואה לבני נוער ולחיילים. מה מניע את אותם ניצולים – על אף הקושי המובן – לגעת בנושא באינטנסיביות כזו? רובם רואים בהתנדבות שליחות, חלק מהם רואים בה גם כלי להתמודדות עם הכאב. ביד ושם עובדים כ-150 מתנדבים, בהם ניצולי שואה. הם שותפים לפעילות ההנצחה של יד ושם בכל המחלקות והתחומים. בשל קוצר היריעה נזכיר בכתבה זו רק מתנדבים אחדים, אך היא מוקדשת לכל המתנדבים ביד ושם. "המתנדבים הם חלק בלתי נפרד מיד ושם. אנו יכולים רק להצדיע לאותם ניצולים אשר בחרו להקדיש את חייהם למען זיכרון השואה על אף הקשיים הנפשיים בהתמודדות עם הזיכרונות", מציין יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר

ציינה מנהלת אגף המוזאונים יהודית ענבר. "החום שהיא מקרינה והחריצות שלה יוצאי דופן. אנו מאחלים לה בריאות, נחת ואריכות ימים".

כבר 13 שנים שמשה אבלס, ניצול שואה יליד הונגריה, מתנדב בספרייה ביד ושם – מסמן וממייין ספרים. בשלוש השנים האחרונות הוא גם עוזר בהיכל השמות בהקלדת שמות. מאז יצא לגמלאות, אחרי עשרות שנים של עבודה בהנהלת המכס, משה מגיע מדי יום ליד ושם. "תמיד התעניינתי בשואה. כל ספר חדש על השואה קניתי מיד, ולכן החלטתי שכאשר אצא לפנסיה, אתנדב ביד ושם. העבודה נותנת לי סיפוק גדול כי אני עושה משהו למען זיכרון השואה ובעצם גם למען זכרם של בני משפחתי שנרצחו באושוויץ".

ישראל אבירם, איש עדות, רואה בהתנדבות שלו חובה. זה יותר מ-12 שנים הוא מגיע לבית הספר המרכזי להוראת השואה, פעם-פעמיים בשבוע, כדי לספר את קורותיו בשואה בעיקר לפני משלחות צה"ל היוצאות לפולין וגם מצטרף אליהן בתפקיד איש עדות. "אני ממלא את חובתי! בזכות מה שרדתי? רק כדי לדבר! אף שכל עדות מאוד מתישה אותי ולעיתים אף אינני נרדם בלילות אחריה, אמשיך לתת את עדותי".

לפגוש מישהו שיאמר לי: 'הכרתי את הוריך', אבל זה מעולם לא קרה. אני חושבת שהעובדה ששרדתי היא זכות גדולה, אך יש בצדה גם אחריות גדולה. אני חוששת שהשואה תהיה בעתיד רק פיסת היסטוריה, לכן חשוב שסיפור השואה יסופר מהזווית האישית כי למספרים בלבד אין משמעות".

לעיתים ההתנדבות היא עניין משפחתי – **רות ויוסף מיטלמן**, שניהם ניצולי שואה, מתנדבים ביד ושם. "אשתי השפיעה עליי", אומר יוסף שמתנדב בארכיון. "כאשר יצאתי לגמלאות חיפשתי מקום להתנדב בו, ובעקבות אשתי הגעתי ליד ושם. העבודה כאן נוגעת בעברי. פעם קטלגתי תיק בארכיון, ובו רשימת שמות של אנשים מהאזור שגרתי בו בסלובקיה. אלו אנשים שממש הכרתי

שושנה שטרק: מעבירה לדור הצעיר את זיכרון השואה.

משה אבלס: עובד למען זיכרון השואה ולמען זכרם של בני משפחתו.

היכרות אישית". יוסף הוא מתנדב חדש לעומת אשתו רות – היא מתנדבת ביד ושם מ-1988. רות, ניצולת מחנה רוונסבריק, נולדה בברטיסלבה שבסלובקיה ב-1925: "כשהתחלתי להתנדב כאן זה היה עבורי כמו לתפוס את השור בקרניו. העבודה כאן עוזרת לי להתמודד עם השואה ועם הזיכרונות הקשים". עם רות מתנדבות בתרגום טקסטים למוזאון לאמנות גם **יונה שלגי**, **ארנה שרון**, שתיהן ניצולות שואה, ו**דורה עופר** שהצטרפה אליהן לפני חמש שנים.

לפני כמה חודשים, אחרי 23 שנות התנדבות, נפרדה **שושנה שטרק**, ילידת סלובקיה וניצולת אושוויץ, מיד ושם. שושנה עזרה לצוות המוזאון בתרגום ובמכירה של קטלוגים ובכל מה שהיה נדרש. "כשהתחלתי להתנדב היה לי מאוד קשה מכיוון שזו הייתה הפעם הראשונה שנכנסתי למקום שחלק מהעבר שלי ומהזיכרונות היה שם, אך עם הזמן הרגשתי שההתנדבות הקלה עליי כי ידעתי שבעצם התנדבותי אני מעבירה לדור הצעיר את זיכרון השואה. אני פשוט אהבתי לעשות את זה", סיפרה שושנה. "שושנה לא יכלה לנוח לרגע. בזמן שהיא איישה את דוכן המכירות, היא גם תפרה את הסימון המספרי על חפצים מאוסף החפצים שלנו",

נכנסה אישה מבוגרת להיכל השמות. בשל מחלת הפרקיניסון היא לא יכלה למלא את דף העד בעצמה ואני עזרתי לה. מילאנו יחד את השם הפרטי, את שם המשפחה, ובמשבצת הגיל היא ביקשה לכתוב 'שנתיים וחצי'. היא הוציאה תמונה של ילדה, ושאלתי אותה: 'מה הקרבה שלך לילדה הזאת?' האישה ענתה בשקט: 'זו הבת שלי'. רחמיי נכמרו עליה, ואז הבנתי את עוצמת הרגע – רק אחרי יותר מ-50 שנה אזרה האישה אומץ למלא דף עד על בתה שנרצחה בשואה".

הרב שכטר גם מופקד על תיקונים הנעשים בדפי עד בעקבות פניות של גולשים למאגר המרכזי של שמות קרבנות השואה. "על משקל המשפט של דקארט אני יכול להגדיר את עבודתי כאן: אני מתקן – משמע אני קיים. הדיוק בפרטים חשוב מאוד באיתורו של הקרוב על ידי משפחתו במאגר הממוחשב וחשוב להנצחתו. בזה שכרי".

כבר יותר מ-20 שנה היא מגיעה ליד ושם, ולעיתים גם ארבע פעמים בשבוע, בחום ובגשם, מדריכה קבוצות של צעירים ושל מבוגרים מכל העולם ולעיתים גם נותנת עדות – **רינה קווינט**. רינה נולדה בשם פריידל ליכטנשטיין (Fredzia Lichtenstein) בפיוטרקוב טריבונסקי בפולין. היא הייתה בת שש כאשר כבשו הנאצים את פולין. בזמן

יוסף שכטר: מעודד אנשים למלא דפי עד.

המלחמה הייתה בגטו, ברחה עם אביה למחנה עבודה של גברים בצ'נסטוכובה וכדי לשרוד שם התחזתה לילד. אחר כך ברחה והגיעה לברגן-בלזן, שם הייתה עד השחרור. כל משפחתה נרצחה בשואה, ולאורך המלחמה לקחו אותה תחת חסותן נשים שראו בה בת. "היו לי שש אמהות", מספרת רינה. אחרי המלחמה היא הועברה לשוודיה ומשם עם משפחה המאמצת הגיעה לארצות הברית. בארצות הברית נפטרה אמה המאמצת, ומשפחה אחרת אימצה אותה. "יש בי התקווה, בסירורים שאני עורכת ביד ושם,

ב 8 בדצמבר נפתחה תערוכה חדשה – "מסע ומשא: שמואל בק – 60 שנות יצירה" – בביתן לתערוכות ביד ושם במעמד שגרירת ליטא בישראל אסטה סקאיסגירטה ליאשקיינה, הסופר עמוס עוז, האמן שמואל בק, יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו והאוצרת הבכירה לאמנות באגף המוזאונים יהודית שן-דר.

"המסע והמשא השלובים זה בזה אינם מייחדים את קורותיו של האמן שמואל בק", מסבירה יהודית שן-דר. "לפנינו פרדיגמה לסיפורם של הניצולים, מי שיצאו למסע החיים לאחר מפגש עם המוות על זוועותיו, ועל כן נושאים בחובם משא שהוא בה בעת אישי מאוד וקבוצי – סיפור שואת יהודי אירופה. כמו אחיו הניצולים, תחילה התעטף בק בשתיקה מתוך רצון להיטמע בהוויה הישראלית עם עלייתו ארצה ב-1948. את מעטה השתיקה הוא משיל מעליו בהדרגה לאורך מסע חובק ארצות ויבשות, עד הרגע שבו הוא חש כי אין הוא יכול עוד לשאת את המשא שבתוכו. כאן מתחיל מסע אחר – מסע לנבכי זהותו שסופו מפגש חזיתי עם המשא והכרה כי המשא הוא-הוא חלק מעצמיותו ועל כן מחויב להיות ציר יצירתו". שמואל בק נולד בוילנה שבליטא ב-1933 והתחיל לצייר בגיל צעיר. ציוריו הוצגו בפעם הראשונה בגטו וילנה ב-1943. בק נזכר: "אותם אמני וילנה ששרדו מההוצאות הרבות להורג עומדים להציג מיצירותיהם, וקבוצה נכבדת של רישומי תופסת קיר שלם. הוריי ואני, כפות ידיי בכפות ידיהם, חוצים את הכיכר שמראה כערמת זבל מצחינה. הקרקע זרועה במאות פליטים שגורשו מגטו קטן בסמוך לעירנו. העין מתקשה להבדיל בינם לבין מיטלטליהם המרופטים. מקצתם ישובים על מזוודותיהם, אחרים עומדים, רבים שכובים על הקרקע, כאילו נפחו את נשמתם. זו הפעם הראשונה שאני עומד להציג את יצירותי, אולם ליצורים אלו השקועים בצרתם כלל לא אכפת. בעוד יומיים יירו למוות ביער פונאר [...] אנחנו נכנסים בדלת, אולם ריח הריקבון השולט בחצר רודף אותנו. זיכרון זה על ריחותיו ירדוף אותי וישיגיני בקרב תערוכותיי בעתיד. אמנות, חיים, סבל ומוות הם נשמתו של האמן. בדיעבד אפשר ללמוד דברים רבים מאותו רגע. בינתיים אחזתי בשנית בידו של אבא, מהורהר ומתעצב אל לבי על גורלו של ההמון שבחוץ. הם כנראה לעולם לא יראו את הרישומים שלי [...] אולם אולי עתה הדבר יתאפשר להם, וההכרה במימוש סיכוי זה היא התיקון הבלעדי שיש בידי להציע, להם ולמיליוני הנספים היהודים שלזכרם הוקם מקום קדוש זה [יד ושם]".

מימין לשמאל: האמן שמואל בק, מנהל האגף לקשרי חוץ שעה בן יהודה ותורם הביתן לתערוכות ביד ושם סטיבן שוורץ בפתיחת התערוכה

סביו וסבותיו של בק נרצחו בפונאר, ואביו נרצח ימים ספורים לפני ששחררו הרוסים את וילנה. בתום המלחמה הגיע בק למחנה העקורים בלנדסברג שבגרמניה. בק עלה לארץ ב-1948, למד באקדמיה לאמנות בצלאל ובה זקק את כישוריו אצל האמנים המפורסמים שטיינהרדט, אשהיים וארדון. אחר כך למד בפריז ומאז גר ועבד ברומא, בארץ, בניו יורק, בפריז ובלוזן עד שהתיישב בבוסטון שבארצות הברית.

"אין עוד אמן שמתאר את הזיכרון הקולקטיבי טוב יותר משמואל בק", אמר עמוס עוז בפתיחת התערוכה. "אני לא רק רואה את ציוריו אלא גם ממשש, מריח ושומע אותם [...] מפני ששפוך עליהם אור שאיננו מן העולם הזה ואינו דומה לא לאור הטבעי ולא לאור המלאכותי, אלא הוא אור בפני עצמו – האור ששמואל בק ברא להאיר בו את עולם הסיוטים שלו".

לקראת פתיחת התערוכה בק מתבונן בחייו: "האמת היא שאני עדיין המום מהעובדה כי המסע הארוך והמפרך בעקבות אמנותי מסתיים בקו גמר שאין משמעותי ממנו עברי – פה בתערוכה זו הנערכת ביד ושם [...] אינני יודע אם בעולם כולו קיים מקום הולם יותר להציג את יצירותיי. יצירות אלו היו עבורי בית בפרקים שונים של חיי ושל הוויית. אם אין זו שיבה הביתה, איני יודע שיבה הביתה מהי".

"מסע ומשא: שמואל בק – 60 שנות יצירה"

אוצרת התערוכה: יהודית שן-דר, אוצרת משנה: קרן קציר-שטיבל

התערוכה מוצגת בזכות תרומתם הנדיבה של גלריה פאקר (ארצות הברית), קרן אן ברונפמן (ארצות הברית), קרן משפחת פריצקר פאקר (ארצות הברית), ד"ר מרים ושלדון ג. אדלסון (ארצות הברית), ד"ר גארי וגבי שטיין מקרן הצדקה מילשטיין (ארצות הברית), האגודה האמריקנית למען יד ושם, אדגר ברונפמן (ארצות הברית), קרן הצדקה של משפחת סולומון (בריטניה) וד"ר אנדריי וקרולין בולאג (שווייץ) (ראו עמי 19).

תערוכה חדשה

מסע ומשא

שמואל בק
60 שנות יצירה

תאדאוש פאנקיייוויץ', בית-מרקחת בגטו קראקוב (מהדורה מחודשת)

יד ושם וארגון יוצאי קרקוב, 2006, 51 ש"ח

תאדאוש פאנקיייוויץ', פולני יליד קרקוב, היה בעליו של בית מרקחת בתוך גטו קרקוב. במשך שנתיים וחצי, מיום הקמת הגטו ועד חיסולו הסופי במרס 1943, הוא היה עד ראייה להתרחשויות בתוך הגטו – הגזרות, מעשי ההתעללות ביהודים והגירושים. בית-

המרקחת שלו שימש נקודת מפגש בין שני העולמות: האוכלוסייה היהודית הכלואה בין החומות והאוכלוסייה הפולנית; גם גרמנים נהגו לבקר שם בקביעות.

תאדאוש פאנקיייוויץ' זכה בתואר חסיד אומות העולם מטעם יד ושם, ועץ ניטע על שמו בשדרת חסיד אומות העולם. הספר מביא תיאור מפורט, מזווית ראייה מיוחדת ולא שגרתית, של חיי היום-יום בגטו, של הסבל ושל קידוש החיים של יהודי קרקוב לנוכח הרדיפות.

אריה י' כוכבי, הזדך למשפטי נירנברג - גיבוש מדיניות הענישה כלפי פושעי המלחמה יד ושם ואוניברסיטת בן גוריון, 71 ש"ח

מנובמבר 1945 עד אוקטובר 1946 נשפטו בבית הדין הצבאי הבין-לאומי בנירנברג כמה מראשי המשטר הנאצי באשמת ביצוע פשעי מלחמה. אריה כוכבי ערך מחקר מקיף בארכיונים בארצות הברית ובבריטניה ומצא כי סוגיית

הענשתם של פושעי המלחמה נידונה לאורך רוב שנות המלחמה וכי על אף הזעזוע ממעשי הזוועה של הנאצים, הושפעה מדיניות הענישה במידה רבה מאינטרסים פוליטיים מקומיים ועולמיים. המחבר משחזר את עמדותיהן של בעלות הברית ואת האילוצים שמנעו מהן לאמץ מדיניות משותפת במהלך המלחמה. הוא דן בתמיכתם של צירציל ושל רוזוולט בהוצאה להורג ללא משפט של מנהיגי מדינות הציר ומראה כי אמנת נירנברג – על המחלוקות שליוו את גיבושה ועל החידושים המשפטיים שבה – עמדה בסופו של דבר בסתירה מסוימת לכוונותיהם של מנהיגי בריטניה וארצות הברית.

המחבר משתמש בכמה פרשיות של הענשת פושעי המלחמה כדי להבהיר היבטים למיניהם של חקר מלחמת העולם השנייה. בין השאר הוא דן ביחסים הסבוכים בין מעצמות המערב לבין עצמן ובין לבין ברית המועצות, בלחציהן של הממשלות הגולות לנקוט צעדי נקם ובעמדותיהן של הממשלות הניטרליות לנוכח דרישות הצדדים הלוחמים. מקום מיוחד מוקדש לזווית היהודית: המחבר בוחן את יחסם של אישי ממשל אמריקנים ובריטים לרצח יהודי אירופה ומסביר מדוע מיאנו לראות בפשעים נגד יהודים אזרחי מדינות הציר פשעי מלחמה.

ושותפים להשבתו לחיים. הספר מביא את פרשת השיקום המופלאה של אנשי שארית הפלטה מנקודת מבטם שלהם, וכך נחשפים לפני הקורא המורכבות הטרגית של חייהם והישגיהם הפוליטיים והחברתיים. אנשי שארית הפלטה לא נכנעו לייסורים והצליחו לשמר את אנושיותם, ואף שאיבדו את יקיריהם ואת רכושם, הם המשיכו בחייהם – נישאו, הקימו משפחות ופעלו למען עתיד טוב יותר כשעיניהם נשואות לארץ הנכספת.

אולגה טרקלי, השיבה לארפורט - סיפור על ילדות שהתנפצה,

1935-1945, 55 ש"ח

אולגה טרקלי כתבה ברגישות רבה את זיכרונותיה של חברתה מריאן שפיר-דונטי. מריאן נולדה ב-1930 בארפורט שבגרמניה, וסיפור חייה בתקופת השואה משיב לתחייה לא רק את ילדותה אלא גם את מוראות התקופה כולה. בשנת 1935, לאחר החלת חוקי הגזע, עזבה

משפחת שפיר את ארפורט. הם עברו לבריסל ומשם לצרפת. מריאן איבדה את הוריה וניצלה עם אחיה בזכות המחסה שקיבלה בכפר איטלקי קטן באלפים הליגוריים. כעבור 60 שנה הוזמנה מריאן לביקור בארפורט וחווה חוויה כואבת מאוד של היטלטלות בין אושר לייאוש. העבר וההווה השתלבו זה בזה בדרמטיות רבה.

דומיניק לה קפרה, לכתוב היסטוריה, לכתוב טראומה יד ושם והוצאת רסלינג, 2006,

71 ש"ח

בספר מעורר השראה ובה בעת פרדיגמטי זה, לה קפרה דן במגוון של נושאים ובעיות שניצבים בלב הדיון ההיסטורי והתאורטי בשואה ושמעסיקים את כל המתעניין בתקופה זו ובהשפעותיה על ההווה. הדיון הזה של לה קפרה נעשה תוך התמודדות עם כמה משאלות

היסוד של ההיסטוריוגרפיה ושל ההגות התאורטית של סוף המאה ה-20 ותחילת המאה ה-21. הספר עוסק בין השאר ביחס בין הכתיבה ההיסטורית ובין הכתיבה התאורטית על השואה ובעקבות השואה, בשאלת האמפתייה בעבודת ההיסטוריון וחוקר העבר, בצורת של עיבוד קולקטיבי של הטראומה – בין אבל למלנכוליה – בתפקיד ובמשמעות העדות בהבנת העבר הטראומטי, ואף בכמה מהוויכוחים ההיסטוריוגרפיים המרכזיים של השנים האחרונות כגון פולמוס גולדהגן.

אריה (לאון) מילרד, הקפיצה הגורלית - המאבק לחיים של צעיר יהודי בדרוהוביץ' ובמחנות 2006, 55 ש"ח

סיפור חייו של לאון מילרד, נער שסיים את לימודיו בבית ספר תיכון בדרוהוביץ' שבגליציה המזרחית בפולין ונקלע באחת לאימת הכיבוש הגרמני. מילרד מתאר ברגש רב ובעושר לשוני מרשים את החיים בצל המוות, את מאבק ההישרדות הבלתי פוסק ואת

ניסיונות הבריחה מהגטו ומהמחנות פלשוב, מאוטהאוזן וגוזן, עד רגע השחרור הבלתי נשכח במאי 1945. ספרו הוא עדות מרשימה על מלחמת הקיום היום-יומית של יהודי דרוהוביץ' והסביבה ושל אסירי המחנות מנקודת ראותו של נער ששם לו למטרה להציל את אביו, השריד היחיד שנותר לו ממשפחתו, ולו גם במחיר חייו שלו. בספר בולט סגנון הכתיבה המיוחד של המחבר – שילוב של חריזה ופרוזה – נוסף על הרצף הקולח והתיאורים המרגשים. עדות מרתקת ונוגעת ללב.

אביבה אופי, "קיבוץ ילדים" במסע אל הארץ הנכספת 2006, 55 ש"ח

40 ילדים וילדות, נערים ונערות ניצולי שואה נוכחו לדעת שלא נותר שריד למשפחתם והתקבצו בדירה נטושה ברחוב דיטלה 33, באזור העתיק של קרקוב. מקצתם שרדו ממחנות המוות, מקצתם היו ניצולי המצוד והמרדף בערות, אחרים הסתתרו במקומות מחבוא או

נדדו בזהויות בדויות בכפרים, והיו שנכלאו בבתי יתומים מפוקפקים או במחנות עבודה בסיביר. לימים הייתה חבורה אקראית זו לקיבוץ ושמו "למטרה", וכאיש אחד הם שמו את פעמיהם אל הארץ הנכספת. אביבה אופי אספה את עדויותיהם של חברים מקיבוץ "למטרה" והשכילה לשלב את הסיפור האישי והקבוצתי. קיבוץ הילדים "למטרה" היה אחד מקבוצות רבות של צעירים שהחזון הציוני-חלוצי חילץ אותם מתהומות העולם החרב והביאם לארץ ישראל. בארץ שיקמו את חייהם ותרמו להקמתה ולביסוסה של המדינה.

זאב מנקוביץ, בין זיכרון לתקווה - ניצולי השואה בגרמניה הכבושה 2006,

63 ש"ח

זאב מנקוביץ פורס כאן בפעם הראשונה את סיפורם המרתק של 250,000 ניצולי שואה שהתקבצו באזור הכיבוש האמריקני בגרמניה בשנים 1945 עד 1948. אנשי שארית הפלטה ראו בעצמם גשר חי בין השמדה לתחייה, שרידים אחרונים של עולם שחרב

אלי ויזל בישיבת המועצה: יז ושם הוא "המצפן והמצפון" לזיכרון השואה

מזפן ומצפון לזיכרון השואה, כך הגדיר פרופ' אלי ויזל את יז ושם בנאום מרגש שנשא בישיבה מיוחדת של מועצת יז ושם ב-26 באוקטובר. בראש הישיבה עמד יושב ראש המועצה יוסף (טומי) לפיד, והשתתפו בה עשרות

פרופ' אלי ויזל נושא דברים בישיבת מועצת יז ושם.

חברי מועצה, לרבות חברי כנסת לשעבר, שופטים בדימוס, אלופים במיל', סופרים, אקדמאים והוגי דעות, רבים מהם ניצולי שואה. בפאנל הצטרפו לסגן יושב ראש מועצת יז ושם פרופ' ויזל ראש המכון לחקר הגזענות והאנטישמיות בימינו על שם סטפן רוט באוניברסיטת תל אביב פרופ' דינה פורת, יושב ראש הנהלת יז ושם אבנר שלו ויושב ראש המועצה היוצא פרופ' שבח וייס.

לפיד פתח את הישיבה בדברי תודה לפרופ' וייס

על מאמציו ומסירותו בתפקיד יושב ראש המועצה. שלו חיזק את דברי לפיד, הדגיש את נכונותו של וייס לסייע ליד ושם בכל דרך אפשרית ואיחל לו הצלחה בהמשך עבודתו למען הנצחת השואה. פרופ' וייס תיאר את יז ושם "בית לזיכרון השואה" ו"ביתי האישי" ובירך על מינויו של לפיד, ניצול שואה ואיש ציבור ידוע, לתפקיד היושב ראש החדש. לפיד דיבר גם על סכנת השתיקה לנוכח איומים להשמדת עם והשווה את ההצהרות המגיעות מאירן להצהרות של המפלגה הנאצית בראשית שנות ה-30. גרועה מכך, המשך לפיד, היא הסכנה הגוברת של קבוצות טרור אסלאמיות פונדמנטליסטיות, שכן אין להן "כתובת" והן "אינן יודעות גבולות". יז ושם, סיכם ואמר, חייב להמשיך להשתמש בכל המומחיות החינוכית והטכנולוגית העומדת לרשותו, לזכור את העבר וגם להתריע מפני העתיד והבטיח לעשות כל שביכולתו לסייע לו במילוי תפקיד חשוב זה.

דבריו של פרופ' אלי ויזל התקבלו בהתלהבות ובהערכה. הוא דיבר על חששו מפני "בנליציה" של השואה, הזהיר מפני הלגיטימציה של הכחשת השואה וקרא לנידוי כלל עולמי של כל ממשלה הקוראת בגלוי להשמדתה של מדינה אחרת. עם זאת, הזכיר לנוכחים, אפשר ללמוד מההיסטוריה שכל מדינה שרדפה את היהודים שילמה בסופו של דבר את המחיר, ואילו העם היהודי תמיד שרד.

פרופ' דינה פורת נשאה הרצאה מרתקת על "האנטישמיות החדשה" המוסווית באנטי-ציונות שמניעים מהגרים מוסלמים באירופה ושחוגי השמאל הרדיקלי האנטי-אמריקני המתנגד לגלובליזציה תומכים בה. היא סיימה את הרצאתה בנימה של אופטימיות זהירה בציינה את הקולות המעטים אך החשובים בעולם הערבי היוצאים כנגד תופעה מסוכנת זו וקראה להגברת הסמינרים והיזומות החינוכיות של יז ושם ברחבי העולם. הישיבה הסתיימה בדיון פתוח.

אירוע הוקרה לוועידת התביעות

בטקס הוקרה ב-29 בנובמבר הודה יז ושם לחבריו ולשותפיו הוותיקים בוועידת התביעות על תמיכתם הנאמנה בפעילויות יז ושם זה למעלה מ-50 שנה.

בטקס נכחו השר לענייני גמלאים רפי איתן, נשיא ועידת התביעות ישראל זינגר, סגן נשיא הוועידה גדעון טיילר, יושב ראש הנהלת יז ושם אבנר שלו וחברי מועצת המנהלים של ועידת התביעות. הזמרת שולי נתן הופיעה בקטע שירה.

יז ושם וועידת התביעות מתעתדים להיכנס לשותפות אסטרטגית חדשה שתאפשר ליד ושם ליזום פרויקטים בהיקף גדול להבטחת זיכרון השואה בדורות הבאים. בטקס הודה אבנר שלו על התמיכה המתמדת של ועידת התביעות במהלך השנים. "בשל החשיבות ההולכת וגוברת של הנחלת מורשת השואה, לקראת השנים הקרובות שבהן העדים לא יהיו עמנו עוד, שומה עלינו לחזק את הנצחת השואה בקרב הדורות הבאים", אמר אבנר שלו. "על ידי תמיכה בחינוך, במחקר ובתיעוד של השואה, ועידת התביעות ממלאת את המשאלות האחרונות של קרבנות השואה כפי שבאו לידי ביטוי במכתבים רבים שהם הותירו אחריהם."

מימין לשמאל: נציג ועידת התביעות בישראל אברהם פרסלר, יושב ראש הוועדה המנהלת של ועידת התביעות משה זנבר, סגן הנשיא של ועידת התביעות גדעון טיילר, יושב ראש מרכז הארגונים של ניצולי השואה בישראל נח פלוג, יושב ראש הנהלת יז ושם אבנר שלו, נשיא ועידת התביעות ד"ר ישראל זינגר וסגן הנשיא אמריטוס שאול קגן בטקס הוקרה לוועידת התביעות ביז ושם

פרס בוכמן לחנוך ברטוב ולשלמה אהרונסון

בטקס רשמי שנערך ב-23 בנובמבר בבית הספר המרכזי להוראת השואה ביז ושם, הוענק פרס הזיכרון של הקרן על שם יעקב בוכמן ז"ל לסופר חנוך ברטוב על ספרו **מחוץ לאופק, מעבר לרחוב** שיצא לאור בהוצאת זמורה-ביתן ולפרופ' שלמה אהרונסון על ספרו **היטלר, בעלות הברית והיהודים** (Hitler, the Allies, and the Jews) שיצא לאור בהוצאת אוניברסיטת קיימברידג'.
קרן בוכמן נוסדה ב-1988 בפריז במסגרת קרן יהדות צרפת ומוקדשת לזכרון של אסתר וחנה'לה בוכמן, אשתו ובתו של מייסד הקרן שנספו בשואה. מדי שנה יז ושם מעניק את פרס הזיכרון של קרן בוכמן על ידי נציגת הקרן רוזין ברון לסופרים, לאמנים ולחוקרים על עבודה שכתבו בנושא השואה. ממקבלי הפרס בשנים שעברו: פרופ' אהרן אפלפלד, אלונה פרנקל, אידה פינק, פרופ' דינה פורת, ליזי דורון, אמיר גוטפרינד ואיתמר לוין.

הספר **היטלר, בעלות הברית והיהודים** הוא פרי 15 שנות מחקר ומפתח את התזה המקורית שפרסם פרופ' אהרונסון כבר בראשית שנות ה-80. "תרומתו הסגולית של אהרונסון לתחום היא בבירור התפקידים ששיחקו שירותי המודיעין, הן של הנאצים ועוזריהם והן של בעלות הברית המערביות, בזמן השואה", כתבו השופטים. "המחבר יוצר תמונה עשירה בפרטים ובתובנות כי אינו מגביל את עבודתו להיבט אחד של הסוגיות שנידונות על ידו, אלא מנתח תהליכים היסטוריים מתוך זוויות שונות תוך הפגנת רוחב אופקים מרשים."

על **מחוץ לאופק, מעבר לרחוב** כתבו השופטים: "הספר ראוי לפרס מכוח עצמו – בזכות הסיפור המקורי שאותו הוא מספר, סגנונו המיוחד, התובנות המועלות בו, הפאתוס המוסרי המניע אותו וההארה הלא שגרתית שהוא מאיר את נושא השואה. הפרס מוענק אפוא לחנוך ברטוב על ספרו האחרון, אך מובלעת בו הוקרת הוועדה גם ליצירות קודמות שחיבר, ומהוות (יחד עם הספר הזה) נדבך חשוב בספרות שנכתבה ועדיין מוסיפה להיכתב על נושא השואה."

גנאלוגים מצטרפים למבצע איתור השמות

גנאלוגים יהודים מכל רחבי העולם הצטרפו למבצע איתור שמות קרבנות השואה של יד ושם, במאמץ קולקטיבי מוצלח של יותר מ-100 סניפים מקומיים של JewishGen בצפון אמריקה. תושב בוקה רטון שבפלורידה, דונלד הירשהורן בן ה-79, הוא איש עסקים בגמלאות ופעיל ותיק בתחום הגנאלוגיה שהתנדב לעמוד בראש המבצע. הוא רואה בפרויקט מחויבות אישית: "אנו חבים זאת למי שהלכו מעמנו, הם ראויים להיזכר".

נוסף על הנצחת קרבנות שואה, הירשהורן מדגיש את החשיבות שבדפי העד: "החברה הגנאלוגית היהודית של מחוז פאלם ביץ' נוכחה לדעת כי דפי העד הם גם מקור למציאת קשרים משפחתיים. היום לא נדיר שאנשים מתאחדים מחדש בזכות מבצע חשוב זה, ולעתים הם מוצאים קרובי משפחה על ידי איתור האדם שהגיש את דף העד".

על אף הפן המדכדך בעבודתו, הירשהורן מבטא את תחושת הסיפוק הנלווית למאמציו. "על אף הקושי לניצול שואה למלא את דפי העד, כאשר הוא משלים את המלאכה, הוא עובר שינוי מחשבתי ואומר: 'אני רוצה להודות לך על הזמן שהקדשת לכך', הוא מסביר. "הפרויקט הזה חשוב במיוחד – להם ולנו".

פרטים על התנדבות למבצע איתור שמות קרבנות השואה נמצאים במדריך למבצע לאיסוף שמות בקהילה בכתובת www.yadvashem.org/names/whyCollect

מצטרפים להשימה הלאומית להנצחת הנספים בשואה

אפשר לקבל דפי עד למילוי בכל סניפי יד שרה ובמחלקות הייעוץ לקשיש בכל סניפי הביטוח הלאומי ברחבי הארץ.

המאגר המרכזי של שמות קרבנות השואה 2006 - עובדות ומספרים

- יותר מ-300,000 שמות נוספו למאגר המרכזי של שמות קרבנות השואה, והיום יש בו יותר מ-3.1 מיליון שמות. שמות אלו נלקחו מדפי עד ומרשימות שונות של שמות, לרבות רישומים מהוועדה הסובייטית המיוחדת לחקירת פשעי הנאצים (1943-1946).
- יותר מ-27,000 דפי עד חדשים נוספו למאגר השמות.
- היכל השמות קיבל כמעט 3,000 תמונות חדשות של קרבנות שואה, והן יוספו למאגר השמות בקרוב.
- יותר מ-4,000 עדכונים למידע קיים בדפי העד נוספו למאגר, תוצאה של בקשות ישירות שהוגשו להיכל השמות ביד ושם.

משה ספדיה זכה בפרס אדריכלות על תכנון המוזאון החדש

ד ושם מברך את משרד משה ספדיה אדריכלים על זכייתו במקום הראשון בפרס פרויקט השנה באדריכלות 2006 על תכנון המוזאון לתולדות השואה ביד ושם. פרס זה הוא פרס יוקרתי בתחום האדריכלות, ומעניקים אותו כתב העת **אדריכלות ישראלית**, עמותת אדריכלים מאוחדים בישראל והאיחוד האירופי בישראל.

ספר חדש: משה ספדיה – אדריכלות הזיכרון (אנגלית)

חדשות ממרכז הצפייה האת ליאת בן חביב ומימי אש

הקולנוע כעז: תכנית הקרנות ושיח בשיתוף מרכז הצפייה במסגרת פסטיבל הקולנוע היהודי

מסגרת שיתוף הפעולה של מרכז הצפייה עם פסטיבל הקולנוע היהודי בירושלים בחנוכה התקיימה תכנית הקרנות ושיח בנושא זיכרון קולנועי ושואה. בתכנית היו דיונים על שני סרטים: **לילה וערפל** (אלן רנה, צרפת, 1955) לציון שנת היובל לציאתו לאקרנים **ועיזבון** (ג'יימס מול, ארצות הברית, 2006).

הדיון **בלילה וערפל**, בחסות שגרירות צרפת בישראל, התמקד בזיכרון השואה בצרפת, ומשתתפיו בדקו את ההקשר ההיסטורי והאקטואלי של הסרט. את הדיון הנחה ד"ר ענר פרמינגר ממכללת ספיר לקולנוע וטלוויזיה, והשתתפו בו ד"ר ז'אנין פרנק מאוניברסיטת תל אביב, פרופ' גבריאל מוצקין מהאוניברסיטה העברית בירושלים וד"ר מנואלה קונסוני מאוניברסיטת באר שבע. הנחת היסוד של הפאנל הייתה כי בחיפוש אחר מבע קולנועי הולם ומדויק למורכבויות האנושיות והתרבותיות שחשפה המציאות הנוראה של מחנות ההשמדה, יצר רנה סרט ייחודי, חדשני ומכונן שהשפיע על כל הניסיונות הקולנועיים להתמודד עם האימה הנאצית.

הסרט **עיזבון** מתאר מפגש מצמרר בין בתו של קצין האס-אס אמון גת אשר פיקד על מחנה פלשוב עם ניצולת המחנה אשר עבדה בוולה של גת. את ההקרנה חתמה הרצאתו של פרופ' דן בר-און על ההשפעות הפסיכולוגיות והמוסריות של השואה על ילדיהם של נאצים.

לרגל הפסטיבל התקיים סיור מיוחד שסקר את הנרטיב הקולנועי בתצוגת הקבע במוזאון לתולדות השואה ביד ושם ובמרכז הצפייה.

אוספים וסרטים חדשים

שנת הפעילות הראשונה של מרכז הצפייה התווספו למאגר הסרטים יותר מ-200 כותרים מז'אנרים שונים: סרטי זיכרון אישיים, סרטי תעודה, סרטי עלילה ועוד. בולטים במיוחד אוספים שלמים אשר הפקידו באוסף המרכז יוצרי קולנוע חשובים. **אישטבן סאבו**, הבמאי ההונגרי הנודע, ביקר במרכז הצפייה ולאחר הוקרה על המאמץ שיד ושם משקיע בנושא קולנוע ושואה, הפקיד במרכז עותקי צפייה של ארבעה מסרטים בנושא. הסרטים האחרים יופקדו במרכז בהמשך.

בקרב יושלם אוסף סרטי התיעודיים-פיוטיים של **פיטר פורגץ**, במאי הונגרי היוצר סרטים ייחודיים שחושפים בפעם הראשונה חומרי ארכיון אישיים של צלמים לא מוכרים. נוסף על כך, המפיק והבמאי ההולנדי עטור הפרסים **וילי לינדור** תרם את 21 סרטיו התיעודיים בנושא השואה המתמקדים בעיקר בשואת יהודי הולנד, וכן חמישה ספרים על סרטיו.

אוסף אחר שיושלם בקרב מורכב מסרטיו של **רקס בלומשטיין**, דוקומנטריסט בריטי ותיק בעל שם בין-לאומי הידוע ביכולתו להביא בסרטיו תחקיר היסטורי מדויק המצטיין ברגישות ובאנושיות. בלומשטיין יצר סדרות חשובות בנושא השואה עבור הבי-בי-סי ותמז טלוויזון. הבולטות בהן הן **אושוויץ ובעלות הברית** (1982) ו**שינאה קדומה** (1993). סרטו האחרון **קצט** (2005) היה מועמד לפרס יושב ראש יד ושם להישג אמנותי בסרט העוסק בשואה.

ליאת בן חביב היא מנהלת מרכז הצפייה, ומימי אש היא אחראית רכש ופרויקטים מיוחדים במרכז הצפייה.

16 באוקטובר עצרת שנתית לציון גירוש יהודי איטליה שהוקדשה לפרטיזנים היהודים באיטליה, בשיתוף ארגון עולי איטליה וחברת יהודי איטליה לפעולה רוחנית. האירוע החל בטקס אזכרה באוהל יזכור ונמשך באודיטוריום, ובו נשאו דברים ממלא מקום שגריר איטליה בישראל ד"ר דוידה לה צצ'ליה, עורכת פנקס קהילות איטליה ביד ושם ד"ר ברכה ריבלין, יושבת ראש ארגון עולי איטליה קלאודיה אמטי ויושב ראש חברת יהודי איטליה ויטו ענו. ד"ר יעל אורביטו מהאוניברסיטה העברית בירושלים נשאה הרצאה על הפרטיזנים היהודים באיטליה, והוקרן סרטו של ד"ר טוליו סונינו על הפרטיזן היהודי אוג'ניו קאלו. באירוע השתתפו כ-250 איש.

25 באוקטובר עצרת התייחדות לזכר יהודי ליטא, לטביה ואסטוניה שנספו בשואה, בשיתוף סניף איגוד יוצאי ליטא בירושלים ובית קהילות של הרשות העירונית לעלייה וקליטה בעיריית ירושלים. האירוע החל בטקס אזכרה באוהל יזכור, ולאחריו המשיכו המשתתפים לעצרת באודיטוריום במעמד יושב ראש איגוד יוצאי ליטא בישראל יוסף מלמד, מנהל מרכז שמעון ויזנטל בישראל ד"ר אפרים זורוף, מנהלת בית קהילות בעיריית ירושלים לריסה ינובסקי, מנהל הרשות לעלייה וקליטה בעיריית ירושלים פני גלינקביץ וד"ר ברכה ריבלין מיד ושם. את העצרת הנחה יושב ראש אגודת הארצות הבלטיות אסטוניה, ליטא ולטביה דוד חייט, והשתתפו בה עשרות אסירי גטו לטביה, ליטא ואסטוניה.

26 באוקטובר מפגש לרגל הוצאתו לאור של הספר "חשכה לאור היום – מאבקו של צעיר ציוני בליטא ובמחנות" מאת עורך הדין דב שילנסקי, יושב ראש הכנסת ה-12, בהיכל יהדות ווהלין בגבעתיים. באירוע המרגש נשאו דברים הרב הראשי של תל אביב-יפו הרב ישראל מאיר לאו, יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו, יושב ראש הכנסת ה-13 פרופ' שבח וייס ומחבר הספר דב שילנסקי. במפגש מסרו שני נכדיו של שילנסקי לידי אבנר שלו ומנהלת ההוצאה לאור ד"ר בלה גוטרמן למשמרת ביד ושם שני פריטים מתקופת השואה: תעודת חיים מהגטו וגופייה של תינוק ועליה תפור מגן דוד צהוב. באירוע נכחו מבקרת המדינה ושופטת בית המשפט העליון בדימוס פרופ' מרים בן פורת, שר הביטחון לשעבר פרופ' משה ארנס, שרת הבריאות לשעבר שושנה ארבל אלמולינו ויושב ראש הכנסת ה-14 דן תיכון. שופטים, חברי כנסת ומאות אורחים מילאו את האולם עד אפס מקום.

29 באוקטובר טקס הענקת אות ומדליה לחסיד אומות העולם מהולנד יאן סחאפ ז"ל שהיה פקיד במחלקת מרשם התושבים בעיר זייסט שבהולנד והנפיק תעודות זהות מזויפות ליהודים ולא יהודים שרדפו הנאצים. האירוע החל בסיוור של בני משפחת סחאפ מצרפת ומהולנד ושל משפחות הניצולות צביה כספי ושולמית נבון במוזאון לתולדות השואה ונמשך בטקס אזכרה באוהל יזכור. יושב ראש הוועדה לציון חסידי

אומות העולם שופט בית המשפט העליון בדימוס יעקב טירקל ויושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו העניקו את האות והמדליה לבניו של סחאפ, הנק ויאן. במעמד המרגש קיבלו הבנים גם כרטיס פקסימיליה אישי של יאן סחאפ ממסמכי הצלב האדום שנמצא בארכיון יד ושם והתקבל ממאגר ארוסלן שבגרמניה. את הטקס הנחה מנהל מחלקת חסידי אומות העולם ד"ר מרדכי פלדיאל, וכנחו בו כ-60 איש, ובכללם בני משפחה וחברים של הניצולות והמציל.

מימין לשמאל: הניצולות שולמית נבון וצביה כספי; ויאן והנק סחאפ, בניו של חסיד אומות העולם יאן סחאפ

29 באוקטובר ערב עיון לרגל הוצאתו לאור בעברית של הספר "לקראת חיים חדשים" מאת פרופ' הגית לבסקי בהוצאת יד ושם ומאגנס. פרופ' יוסף גורני מאוניברסיטת תל אביב וד"ר עירית קינן מאוניברסיטת חיפה נשאו דברים. מחברת הספר פרופ' לבסקי הגיבה לדברי המשתתפים בדיון, וראש המכון הבין-לאומי לחקר השואה פרופ' דוד בנקר היה יושב ראש המושב.

7 בנובמבר אספה כללית של עלומים – אגודה ישראלית של ילדים בהות שאולה בצרפת בימי השואה. באספה השתתפו כ-250 מחברי הארגון, והיא נפתחה בדברים לזכרה של מריאן פיקאר ז"ל. לאחר מכן נשא אוריאל פיינרמן, נציג הדור השני,

הרצאה בליווי הקרנה של קטעי סרטים. באירוע נכחו ראש עיריית לה שמבון שבצרפת פרנסיס ואלה וחברי המשלחת שהגיעו באותו היום לביקור רשמי ביד ושם ולטקס על יד האנדרטה המוקדשת לתושבי העיירה חסידי אומות העולם. בזמן מלחמת העולם השנייה נענו תושבי העיירה לה שמבון לקריאתו של הכומר המקומי אנדרה טרוקמה לסייע ליהודים נמלטים ולתת להם מחסה בבתיים פרטיים, בחוות ובמוסדות ציבור שבעיירה ובסביבתה. באירוע נכחו גם ניצולי שואה שניצלו בעיירה לה שמבון.

9 בנובמבר עצרת שנתית של ארגון יוצאי מרכז אירופה לציון 68 שנה לפוגרום ליל הבדולח. בעצרת נשאו דברים מנהלת ארגון יוצאי מרכז אירופה דבורה הברפלד ואברהם פרנק, מוותיקי הארגון, וכן נציג מארגון אות הכפרה והשלום מגרמניה. הרצאה בנושא ליל הבדולח ומשמעותו בימינו נשא מנהל אגף הארכיונים ד"ר יעקב לזוביק, ורות אופק, מנהלת ואוצרת ראשית של המוזאון הפתוח בתפן, סיפרה בליווי הקרנת סרט על הפרויקט שיזמה תושבת לא יהודיה בווינה לזכר ליל הבדולח בעיר. בטקס אזכרה באוהל יזכור הניחו נציגים מטעם הארגון ונציגי החיילים מבית הספר הצבאי "מחווה אלון" זרי אזכרה והעלו את אש התמיד. אביתר לוי ניגן בסקסופון טנור את היצירה "קריסטל נייט בלוז" שחיברו ויקטור ויורם מנייביץ, חברי הארגון. בטקס השתתפו כ-300 איש מחברי הארגון, סגל המפקדים של בית הספר הצבאי "מחווה אלון" וחברי ארגון אות הכפרה והשלום.

26 בנובמבר מפגש לרגל הוצאתו לאור בעברית של הספר "רות ומריה – חברות לחיים" מאת ריעה ואל סוקולוב המספר את סיפור ההצלה של רות אברהם היהודייה מברלין בידי מריה ניקל, חסידת אומות העולם מגרמניה. מנהל מחלקת חסידי אומות העולם ד"ר מרדכי פלדיאל סיפר את סיפור ההצלה, ואורית מרגליות מבית הספר המרכזי להוראת השואה ומחברת הספר ריעה סוקולוב שהגיעה לארץ מלוס אנג'לס נשאו דברים. בתום האירוע העניקה מנהלת ההוצאה לאור ד"ר בלה גוטרמן את הספר בעברית למחברת הספר.

7 בדצמבר ערב אזכרה לקדושי מחוז צ'נסטוכוב במלאות 64 שנה לחיסול קהילת צ'נסטוכוב והקהילות הסמוכות לה, בשיתוף התאחדות יוצאי אזור צ'נסטוכוב ודורות ההמשך בבית ציוני אמריקה בתל אביב. באירוע נשא דברים יושב ראש ההתאחדות עורך הדין אריה אדליסט, ולאחריה רושקובסקי הרצתה בנושא "כשנפתחו השערים – תהליך החזרה לחיים". באירוע הוקרנו קטעים מסרט מסע שורשים של יוצאי הארגון בפולין, ובחלק האמנותי הפועו השחקן גיל נתנזון, דור שלישי לניצול שואה מצ'נסטוכוב, ובנות מקהלת "ילדי דוד המלך". האירוע נחתם בהופעה של הזמרת שלומית אהרון.

מימין לשמאל: הרב ד"ר אריק בלאיש, מנהלת היחידה לאורחים רשמיים באגף הנצחה והסברה שושי רוזין, אבנר שלו, חבר הכנסת דוד טל, ניצול מחנה הכפייה אל אריאנה שמעון חדד, קלוד סיטבון וניצול מחנה הכפייה ספקס פרגי זאנה

10 בדצמבר מפגש לציון 64 שנה לראשית המצוד של יהודי תוניס בהשתתפות חבר הכנסת דוד טל, יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו, מנהל מחלקת חסידי אומות העולם ד"ר מרדכי פלדיאל וחוקר יהדות תוניס קלוד סיטבון. באירוע השתתפו כ-250 איש.

19 בדצמבר מפגש לכבוד הקרנת הסרט "הבית של נינה" (צרפת, 2005), בשיתוף אגודת עלומים, בהיכל יהדות ווהלין בגבעתיים בנוכחות נציגי שגרירות צרפת בישראל. הסרט מגולל את סיפורם של ילדים בבית יתומים בצרפת ושל מנהלת הבית נינה בשלהי מלחמת העולם השנייה. הסרט זכה בציון לשבח במסגרת פרס יושב ראש יד ושם לשנת 2006. לפני הקרנת הסרט הודלק נר חמישי של חנוכה, וסגן יושב ראש עלומים אדי פלצ'י, מרכזת פרויקטים חינוכיים בעלומים דורה וינברגר, מנהלת בית ווהלין פרומי שחורי ומנהלת מרכז הצפייה ליאת בן חביב נשאו דברי ברכה.

נציבת זכויות האדם באו"ם לואיז ארבור (מימין) ביקרה ביד ושם בלוויית העורך הראשי של "יד ושם - קובץ מחקרים" ד"ר דוד זילברקלנג (משמאל).

בביקורו ביד ושם ב-22 בנובמבר סייר **שר החוץ של מולדובה אנדריי סטראטן** בהיכל השמות במוזאון לתולדות השואה בלוויית מנהל היכל השמות אלכסנדר אברהם.

ב-3 בדצמבר ביקרה **שרת החוץ של אוסטריה ד"ר אורסולה פלסניק** (אורסולה משמאל) ביד ושם בלוויית העוזרת הבכירה ליושב ראש הנהלת יד ושם אירנה שטיינפלד (משמאל). בביקורה נפגשה השרה עם מתנדבים אוסטרים ביד ושם – לוקאס מייזל (מימין) ודניאל שוסטר.

שר החוץ של פורטוגל לואיס אמדו ביקר ביד ושם ב-20 בנובמבר וסייר במוזאון בלוויית ד"ר אברהם מילגרם מהמכון הבין-לאומי לחקר השואה.

מועמדת המפלגה הסוציאליסטית לנשיאות צרפת סגולן רויאל (במרכז) סיירה במוזאון לתולדות השואה ב-4 בדצמבר בלוויית העוזרת הבכירה ליושב ראש הנהלת יד ושם אירנה שטיינפלד וחברי הפרלמנט הצרפתי.

שר החוץ של סרביה ווק דרשקוביץ' (מימין) סייר במוזאון לתולדות השואה ב-5 בנובמבר בלוויית מנהל ספריות יד ושם ד"ר רוברט רוזט (משמאל).

שמואל ספקטור ז"ל

ב26 בנובמבר התכנס מפגש לזכרו של ד"ר שמואל ספקטור. המפגש הוקדש ליותר מ-50 שנות עבודתו ביד ושם, והשתתפו בו יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו, יועץ אקדמי של יד ושם פרופ' ישראל גוטמן, המנהלת והעורכת הראשית של ההוצאה לאור של יד ושם ד"ר בלה גוטרמן ואבי ספקטור, בנו של ד"ר ספקטור. סגן יושב ראש מועצת יד ושם ולשעבר יושב ראש הנהלת יד ושם ד"ר יצחק ארד, עמיתו של ד"ר ספקטור, נשא הרצאה לזכרו – "חלקם של היהודים בפיתוח אמצעי לחימה ברבית המועצות בתקופת מלחמת העולם השנייה".

שמואל ספקטור נולד ב-21 באוגוסט 1924 בעיר קוסטופול שבפולין ובמי מלחמת העולם השנייה היה פליט ברבית המועצות. הוא עלה ארצה ב-15 בינואר 1946 באניית

המעפילים "אנצו סירני" ולימים למד בבית מדרש למורים בגבעת השלושה. ב-1 באוגוסט 1955 החל שמואל ספקטור את עבודתו ביד ושם – סגן מנהל הספרייה. בתום חמש שנים הוא מונה למזכ"ל יד ושם ושימש בתפקיד זה במשך 20 שנה. ב-1980 מונה ספקטור למנהל המרכז להוראת השואה של יד ושם בגבעתיים (בית ווהלין). בשנים אלו גם השלים את הדוקטורט שלו, והוא פורסם בספר **שואת יהודי ווהלין 1941-1944**. באוגוסט 1986 קיבל ספקטור לידידיו את ניהול פרויקט פנקסי הקהילות והמשיך לנהלו ולהיות העורך הראשי שלו גם לאחר שפרש לגמלאות באפריל 1990. ב-31 ביולי 2002 סיים ד"ר שמואל ספקטור את תפקידו הרשמי ביד ושם אולם המשיך לכתוב ערכים לפנקסי הקהילות אוקראינה. (הפנקס טרם ראה אור.)

מוקירו, חבריו ועמיתיו הרבים של ד"ר שמואל ספקטור שזכו להכירו ולעבוד עמו אבלים על מותו. יהי זכרו ברוך.

ידידים ותומכים ברחבי העולם

ארצות הברית

האגודה האמריקנית למען יד ושם ערכה את אירוע ההוקרה השנתי ה-25 שלה ב-19 בנובמבר במלון שרתון ניו יורק, והשתתפו בו יותר מ-1,200 אורחים, לרבות דיפלומטים מיותר מ-35 מדינות. הרב הראשי של תל אביב-יפו הרב ישראל מאיר לאו היה הנואם האורח ואורח הכבוד, ויושבי הראש של האירוע היו איירה מיצנר ומרילין רובנשטיין.

זוכי פרס הזיכרון מטעם יד ושם השנה היו ד"ר מרים ושלדון ג. אדלסון, התורמים לבניין המוזאון לאמנות השואה ביד ושם. פרס מיוחד על מפעל חיים מטעם יד ושם הוענק ליושב ראש האגודה האמריקנית אלי זבורובסקי על חזון ומנהיגות יוצאי דופן.

מימין לשמאל: מורי זבורובסקי, אליזבת זבורובסקי, ד"ר מרים ושלדון ג. אדלסון, ד"ר ישראל זינגר, אלי זבורובסקי ואריאל זבורובסקי

מימין לשמאל: ג'וזף ואליזבת ווילף, אליזבת ואלי זבורובסקי

אבנר שלו (מימין) ואלי זבורובסקי

יושבת הראש של האירוע מרילין רובנשטיין וברי רובנשטיין

ב-16 באוקטובר נחנך מרכז הנוער לחקר השואה והגבורה על שם משפחת דוד ופלה שאפל בבית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם,

בנוכחות התורמים ליד ושם דוד ופלה שאפל (משמאל), בנם בן (שני מימין) ויושב ראש הנהלת יד ושם אבנר שלו. המרכז מציע מגוון רחב של תכניות חינוך וסמינרים לאלפי תלמידים מישראל ומחול, ובו הם בוחנים את משמעות הגבורה המורלית והרוחנית ומעודדים המשכיות יהודית.

יושב הראש של האירוע איירה מיצנר ומינדי מיצנר

ארבעה דורות למשפחות בלץ, גרוומן וויינר, תורמים וידידים נאמנים של יד ושם, ביקרו ביד ושם בחודש נובמבר לרגל טקס בת המצווה של אלי כץ.

בבית הכנסת החדש, מימין לשמאל: יאן גרוומן, ג'ק בלז, אלי כץ, אריאל ויינר, אילן ויינר ומרילין בלז

בחודש נובמבר ביקרו ביד ושם התורמים ד"ר פליקס ורותה זנדמן וערכו סיור מיוחד בקמפוס בלוויית מועצת המנהלים של וישי אינטר-טכנולוגיות.

בחודש אוקטובר סיירו במוזאון תומכי יד ושם ג'ורג' וברברה האנוס משיקגו. "רשת השידור היהודית" ו"הדייג'סט היהודי העולמי", בבעלות משפחת האנוס, מפרסמים מידע על עבודתו של יד ושם.

ידידים ותומכים ברחבי העולם

התורמים ליד ושם ד"ר מרק הסטן (משמאל) ואחיו הרט הסטן ביקרו בהר הזיכרון בחודש נובמבר בלוויית המנהלים של "פירסט נשיונל בנק אנד טראסט" שבאינדיאנה. הקבוצה השתתפה בטקס זיכרון באוהל יזכור.

ג'רלדין שוטנסטיין הופמן (מימין) ומרטין הופמן מקולומבוס וליאונרד והדי רב (משמאל) מקליוולנד ערכו בחודש אוקטובר סיור מיוחד במוזאון לתולדות השואה, ולאחריו הקליטה הדי רב עדות אישית. העדות הופקדה בארכיונים המצולמים של יד ושם. לפני כן, בקיץ האחרון, ביקרו במוזאון גם בנה של ג'רלדין ג'יי שוטנסטיין ובני משפחתו.

בריטניה

ב-30 בנובמבר העניקה מלכת אנגליה לפרופ' אלי ויזל (במרכז) תואר אבירות לשם כבוד, אות הוקרה על שירותיו בנושא החינוך על השואה, בטקס במשרד החוץ בלונדון. את התואר הגישה שרת החוץ מרגרט בקט (משמאל) בנכחות מריון ויזל (מימין), בני משפחה וחברים קרובים.

פרופ' ויזל, סגן יושב ראש מועצת יד ושם, היה אורח הכבוד באירוע מיוחד בחסותה של אגודת ידידי יד ושם בבריטניה.

מימין לשמאל: יושב ראש אגודת ידידי יד ושם בבריטניה ג'פרי פיניק, הנשיא לכל החיים של האגודה בן הלפגוט, ראש דסק ארצות דוברות

אנגלית ביד ושם דוד מצלר, אלי ויזל והנשיא לכל החיים של האגודה סיימון רייס

קנדה

בחודש נובמבר עמדו שרה ובארי זגדנסקי בראש משלחת של כמעט 60 איש שהגיעה מטורונטו לישראל, בחסות אגודת ידידי יד ושם בקנדה, בונדס ישראל ואגודת התרבות הציונית הקנדית. המשלחת הקדישה ליד ושם יום שלם. מימין לשמאל: מיגואל זינגר, בארי זגדנסקי, שעה בן יהודה, שלדון ליבפלד ואבנר שלו

אוסטרליה

התורמים ליד ושם בבה ואנדור שוורץ ממלבורן (מימין), עם שעה בן יהודה) ערכו ביד ושם סיור מרגש בחודש דצמבר. משפחת שוורץ מימנה את "משעול הזיכרון". בנייתה הושלמה בעת האחרונה, והוא משתרע מכיכר גטו ורשה עד בקעת הקהילות.

הסנטור ליאו קולבר (שני מימין) ממונטראול ורונית גנדל (משמאל) סיירו במוזאון לתולדות השואה בחודש נובמבר בלוויית העוזרת הבכירה ליושב ראש הנהלת יד ושם אירנה שטיינפלד (מימין) וריטה סילבר (שניה משמאל).

ב-7 בדצמבר נערך אירוע לקראת פתיחתה הרשמית של התערוכה "מסע ומשא: שמואל בק – 60 שנות יצירה" (ראו עמ' 10-11). האירוע התקיים בחסות

איש העסקים **אלי אהרון** (משמאל, עם מנהל אגודת נאמני יד ושם בישראל **ירון אשכנזי**), בעליה של חברת "מנורה", איזו אהרון בע"מ. האירוע כלל מפגש עם האמן **שמואל בק** וסיור מלווה בהסברים על אודות התערוכה.

יד ושם מביע את צערו על פטירתה של **חוה הופמן**. תהא נשמתה צרורה בצרור החיים.

יד ושם מביע את צערו על פטירתו של **אליעזר ראט**. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

בתצוגה מקדימה מיוחדת של התערוכה ב-7 בדצמבר נכחו האמן ורעייתו וכמה תורמים מרכזיים לתערוכה.

מימין לשמאל: סטייסי ברונפמן, מתיו ברונפמן, אבנר שלו, שעה בן יהודה וברני פאקר

מימין לשמאל: האוצרת הבכירה לאמנות באגף המוזאונים ואוצרת התערוכה יהודית שן-דר, קרולין בולאג וד"ר אנדרה בולאג משווייץ

מימין לשמאל: האמן שמואל בק, סר הארי סולומון ודויד סולומון מאנגליה

מקסיקו

חברי Centro Deportivo Israelita ממקסיקו היו אורחיה של מנהלת דסק אמריקה הלטינית של האגף לקשרי חוץ ביד ושם **פרלה חזן** (חמישית מימין) בביקורם ביד ושם.

התורמים ליד ושם **ויקטור ומאשה כהן** (רביעי ושישית משמאל) ממקסיקו, עם בניהם ובתם, נפגשו עם **אבנר שלו**, שעה בן יהודה ופרלה חזן בביקורם האחרון ביד ושם.

ב-6 בנובמבר נערך טקס הסרת הלוט מעל אבן ההנצחה לקדושי קהילת שידלוביץ. בטקס ובסיום הנרחב שקדם לו באתרי הזיכרון ביד ושם, השתתפו כ-100 חברי הארגון – ניצולי שואה ובני דורות ההמשך.

ברזיל

יד ושם חמומי מברזיל (שני מימין), המוציא לאור והעורך של כתב העת "יד ושם" בפורטוגלית, ביקר בעת האחרונה ביד ושם ונפגש עם מנהל האגף לקשרי חוץ **שעה בן יהודה** (מימין), עם מנהלת דסק אמריקה הלטינית של האגף לקשרי חוץ ביד ושם **פרלה חזן** (משמאל), עם דוברת יד ושם והעורכת הראשית של כתב העת "יד ושם ירושלים" **איריס רוזנברג** (במרכז) ועם העורכת בפועל של כתב העת **לאה גולדשטיין** (שנייה משמאל).